

II

(Muud kui seadusandlikud aktid)

OTSUSED

KOMISJONI OTSUS,

27. märts 2012,

SA. 26909 (2011/K) meetmete kohta, mida Portugal rakendab panga Banco Português de Negócios (BPN) ümberkorraldamiseks

(teatavaks tehtud numbri C(2012) 2043 all)

(Ainult portugali keelne tekst on autentne)

(EMPs kohaldatav tekst)

(2012/660/EL)

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 108 lõike 2 esimest lõiku,

olles vastavalt aluslepingu artikli 108 lõikele 2 kutsunud huvitatud isikuid üles esitama märkusi⁽¹⁾ ja võttes neid märkusi arvesse

ning arvestades järgmist:

1. Menetlus

- (1) 2. novembril 2008 kiitis Portugali valitsus heaks seaduseelnõu Banco Português de Negócios, S.A. (edaspidi „BPN” või „pank”) aktsiakapitali moodustavate aktsiate riigistamise kohta. See seadus avaldati 11. novembril 2008 kui seadus nr 62-A/2008 (edaspidi „riigistamiseseadus”). BPNi riigistamine jõustus 12. novembril nullhinna.
- (2) Portugali ametiasutused teavitasid komisjoni seaduseelnõu heakskiitmisest Portugali valitsuse poolt 5. novembril 2008. 11. ja 13. novembril 2008 teatasid nad komisjonile riigistamiseseaduse avaldamisest.
- (3) Komisjon taotles kohe lisateavet võimalike riigiabi meetmete kohta, mida riigistamisel BPNi toetuseks võetakse, ja BPNi ümberkorraldamiskava esitamist.

(4) Portugal ei esitanud ühtki eelteadet riigi poolt BPNi toetuseks võetavate meetmete kohta. Portugal teavitas komisjoni neist meetmetest suure hilinemisega ja pärast korduvaid meeldetuletusi.

(5) Seetõttu esitas komisjon 14. novembril 2008 teabenõuded BPNi toetuseks võetavate konkreetsete riigiabi meetmete kohta ja taotles ka ümberkorraldamiskava esitamist. Komisjon saatis meeldetuletused 5. jaanuaril ning 23. ja 29. aprillil 2009.

(6) Portugali ametiasutused vastasid teabenõuetele 8. jaanuaril, 28. aprillil ja 23. juunil 2009, kuid ei esitanud teavet BPNi toetuseks võetavate konkreetsete riigiabi meetmete kohta ega ka ümberkorraldamiskava. Oma 23. juuni 2009. aasta kirjas märkisid Portugali ametiasutused, et kaaluvad BPNi vara eraldamise ja panga müümise võimalust.

(7) Komisjon kordas oma teabenõudeid 17. juulil, 4. ja 14. septembril ja 30. novembril 2009 ning 5. veebruaril ja 16. märtsil 2010.

(8) Portugali ametiasutused vastasid 14. augustil 2009, teatades, et BPN emiteerib riigi tagatisel kokku kuni 2 miljardi euro väärtuses kommertsväärtpabereid, mille märgib Caixa Geral de Depósitos (edaspidi „CGD”). Nad väljendasid seisukohta, et tagatis tuleneb otseselt riigistamiseseadusest ja seetõttu ei saa selle näol olla tegemist riigiabiga. 12. oktoobril 2009 saatsid Portugali ametiasutused CGD

⁽¹⁾ ELT C 371, 20.12.2011, lk 14.

- ja riigi sekkumise kohta lisateavet. Nad esitasid lisateavet ka 21. novembril 2009 ning 17. ja 18. veebruaril ja 31. märtsil 2010.
- (9) Pärast 16. juunil 2010 toimunud kohtumist Portugali ametiasutustega taotles komisjon 12. augustil 2010 Portugali ametiasutustelt uuesti muu hulgas BPNi ümberkorraldamiskava viivitamatut esitamist. Kuna kava ei esitatud, saatis komisjon 31. augustil 2010 ametliku meeldetuletuse vastavalt nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määruse (EÜ) nr 659/1999 (millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 93 [nüüd Euroopa Liidu toimimise artikkel 108] kohaldamiseks) artikli 5 lõikele 2 ⁽¹⁾.
- (10) 14. septembril 2010 saatsid Portugali ametiasutused dokumendi pealkirjaga „Memorando: a nacionalização, a reestruturação e a reprivatização projectada do Banco Português de Negócios, SA” (edaspidi „14. septembri 2010. aasta memorandum”), milles kirjeldatakse BPNi ümberkorraldamiskava ja erastamisprotsessi põhielemente.
- (11) Leides, et 14. septembri 2010. aasta memorandumis puudusid endiselt mõningad andmed, saatis komisjon 29. septembril 2010 kirja, milles taotles Portugali ametiasutustelt lisateavet. Oma 15. novembri 2010. aasta e-kirjas taotlesid Portugali ametiasutused vastamiseks tähtajapikendust, mille komisjon andis 18. novembri 2010. aasta kirjaga. Portugali ametiasutused andsid lisaselgitusi 26. novembri 2010. aasta kirjaga ja 25. jaanuari 2011. aasta e-kirjas.
- (12) 16. veebruaril 2011 soovis komisjon mitmes küsimuses selgitust ja taotles täiendavaid andmeid. Portugali ametiasutused vastasid 16. märtsil 2011.
- (13) Kohtumiste raames, mis eelnesid Portugali ning Rahvusvahelise Valuutafondi, Euroopa Komisjoni ja Euroopa Keskpanga vahelise vastastikuse mõistmise memorandumi (edaspidi „vastastikuse mõistmise memorandum”) ⁽²⁾ allkirjastamisele 17. mail 2011, kohtus komisjon 27. aprillil 2011 BPNi juhtkonnaga. Vastastikuse mõistmise memorandumis nähti ette BPNi müük 2011. aasta juuli lõpuks. Seetõttu saatis komisjon 20. mail 2011 teabenõuded panga ümberkorraldamise ja kavandatud müügiprotsessi kohta. Kuna Portugali ametiasutused ei esitanud mingit vastust, saadeti 8. juulil 2011 meeldetuletus koos täiendava teabenõudega seoses ajakirjanduses ilmunud teadetega selle kohta, et BPNile on antud veel riigi vahendeid riigi tagatise näol. Portugali ametiasutused esitasid ülevaate erastamisprotsessist 5. augustil 2011.
- (14) Komisjon kohtus Portugali ametiasutustega 10. augustil 2011. Portugali ametiasutused esitasid komisjonile lisateavet kohtumisel ja seejärel 28. augustil 2011. Komisjon sai täiendavat teavet 14. septembril ja 14. oktoobril 2011.
- (15) Komisjon algatas 24. oktoobri 2011. aasta otsusega (edaspidi „24. oktoobri 2011. aasta otsus”) aluslepingu artikli 108 lõikes 2 sätestatud menetluse numbri SA.26909 all seoses väidetava abiga BPNile ja Banco BIC Português S.A.-le (edaspidi „BIC”) ⁽³⁾.
- (16) 24. oktoobri 2011. aasta otsus avaldati 20. detsembril 2011. Ühekuulise tähtaja jooksul ei saadud kolmandatelt isikutelt ühtki märkust.
- (17) 9. detsembril 2011 esitas Portugal komisjonile BICi ja Portugali ametiasutuste vahel samal päeval allkirjastatud raamlepingu (edaspidi „raamleping”).
- (18) 20. jaanuaril 2012 esitas Portugal oma vastuse 24. oktoobri 2011. aasta otsuses esitatud tähelepanekutele. Samal päeval esitasid Portugali ametiasutused ka lisateavet, sealhulgas BPNi uue ümberkorraldamiskava (edaspidi „2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskava”) ja vastuse täiendavatele küsimustele, mille komisjon oli raamlepingu kohta esitanud 21. detsembril 2011. Seda teavet täiendati 3. veebruaril 2012 äriplaani ja elujõulise taastamise kavaga, mille oli koostanud BIC ja mida käesolevas otsuses edaspidi loetakse 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskava lahutamatuks osaks. 10., 17. ja 23. veebruaril 2012 esitati lisateavet vastuseks täiendavatele küsimustele, mille komisjon oli Portugali ametiasutustele esitanud 8., 14. ja 17. veebruaril 2012. 16. märtsil 2012 võttis Portugal komisjoni ees mitu kohustust.

⁽¹⁾ EÜT L 83, 27.3.1999, lk 1.

⁽²⁾ Portugal, „Konkreetsed majanduspoliitilisi tingimusi käsitlev vastastikuse mõistmise memorandum”, 17. mai 2011, http://ec.europa.eu/economy_finance/eu_borrower/mou/2011-05-18-mou-portugal_en.pdf.

⁽³⁾ Nagu on üksikasjalikumalt kirjeldatud põhjenduses 53, on BIC väike pank, mis on Portugalis tegutsenud aastast 2008.

(19) Menetluse käigus vahetati hulgaliselt teavet ning toimus arvukalt videokonverentse ja kohtumisi Portugali riigi, BPNi ja komisjoni vahel.

2. Abisaajate ja meetmete kirjeldus

2.1 Abisaaja ja tema probleemid

(20) BPN on Portugali finantseerimisasutus, mis osutab laias valikus pangateenuseid. BPN riigistati 11. novembril 2008; tollal oli BPNil 213 filiaali (neist 4 Prantsusmaal), ligikaudu 2 200 töötajat ja kokku 6,6 miljardi euro eest varasid, mis moodustasid umbes 2 % Portugali jaepangandussektori koguvaradest.

(21) Portugali ametiasutuste sõnul⁽¹⁾ oli BPNil likviidsusprobleeme alates 2008. aasta suvest ja 18. juulil 2008 langetas reitinguagentuur Moody's BPNi reitingu tasemelt Baa1 tasemele Baa3⁽²⁾. Kui augusti lõpul moodustas BPNi positiivne likviidsus 316 miljonit eurot, siis 22. oktoobriks 2008 moodustas BPNi sügavalt negatiivne likviidsuspositsioon 831 miljonit eurot ning BPNi hoiuarvel Portugali keskpangas (edaspidi „BdP“) ei olnud keskmiselt kaugelki nii palju vahendeid, kui olnuks vaja õigusaktide nõuete täitmiseks. Selles etapis, 2008. aasta oktoobris, võeti mitu meedet, et aidata pangal oma likviidsusprobleemidest üle saada ja vältida maksejõuetust, eelkõige erakorralise likviidsusabi pakkumisega laenude vormis ning BdP ja riigile kuuluva CGD⁽³⁾ muude meetmete abil.

(22) BPNi kasvava kahjumi suuruse tõttu ei pidanud Portugali ametiasutused täiendava likviidsustoetuse andmist otstarbekaks, arvestades „[BdP-le ja CGD-le] kaasnevat suurt riski“⁽⁴⁾. BPNi aktsionärid olid esitanud kava, kuid valitsus, kes tugines BdP arvamusel 30. oktoobrist 2008, ei pidanud seda kava teostatavaks. Kuna varade suuremahuliste allahindluste⁽⁵⁾ tõttu ei täitnud BPN enam maksevõimenõudeid, tegi valitsus parlamendile ettepaneku BPNi riigistamiseks nullhinnaga⁽⁶⁾. See ettepanek kiideti heaks 11. novembril 2008 seadusega nr 62-A/2008 („riigistamiseseadus“).

⁽¹⁾ Teade Banco Português de Negóciose kohta, 17. veebruar 2010.

⁽²⁾ Vt näiteks Portugali keskpanga aruanne finantsstabiilsuse kohta 2008. aastal, lk 96.

⁽³⁾ CGD on täielikult Portugali riigi omanduses olev pank.

⁽⁴⁾ Teade Banco Português de Negóciose kohta, 17. veebruar 2010, lk 4.

⁽⁵⁾ Pärast riigistamist hinnati nende allahindluste mahuks „enam kui 20 % BPNi tollastest koguvaradest“; vt 14. septembri 2010. aasta memorandum, lk 17.

⁽⁶⁾ Nii Deutsche Banki kui ka Deloitte'i hinnangul oli BPNi varade väärtus ja rahaline väärtus riigistamise kuupäeval negatiivne.

(23) Portugali ametiasutuste väitel olid allahindlused tingitud BdP tuvastatud rikkumistest ja ebaseaduslikust tegevusest ning 2008. aasta juunis tehtud välisaudititest, kusjuures BdP 2009. aasta aruandes kirjeldati nimetatud rikkumisi ja tegevust „järjepidevate ja tahtlike pettustena kontserni juhtkonna kõrgeimal tasandil“⁽⁷⁾. Selle tegevuse tulemusena algatati uurimine ja mitu haldusrikkumismenetlust (*processos de contra-ordenação*) ning esitati kaebus riigiprokuratuurile.

(24) Riigistamiseseadusega tehti CGD-le ülesandeks hallata BPNi, nimetada ametisse BPNi juhtorganite liikmeid ja kehtestada BPNi juhtimiseesmärgid 60 päeva jooksul pärast riigistamist. Lisaks sisaldas riigistamiseseadus sätet, mille kohaselt peab kõigil krediidi- või likviidsusabi meetmetel, mida CGD võtab BPNi toetuseks seoses riigistamisega või riigi asemel, olema riigi tagatis⁽⁸⁾.

2.2 Rahalised toetusmeetmed enne riigistamist

(25) Enne riigistamist 2008. aasta novembris oli BPNi suhtes juba võetud mitmeid rahalisi toetusmeetmeid, mida Portugali ametiasutused kirjeldasid „erakorraliste likviidsust toetavate meetmetena“⁽⁹⁾. 17. veebruaril 2010 teatasid Portugali ametiasutused komisjonile, et ajavaheajal 30. oktoobrini 2008 sai BPN CGD-lt ja BdP-lt erakorralist likviidsusabi kokku summas 501,6 miljonit eurot, mis hõlmas CGD poolt BPNile antud nelja laenu kogusummas 315 miljonit eurot⁽¹⁰⁾ ja BdP erakorralist likviidsusabi summas 186,6 miljonit eurot⁽¹¹⁾, mis anti 2008. aasta oktoobris.

(26) Kui BdP-le maksti raha tagasi pärast riigistamist, siis CGD antud neli laenu maksti tagasi alles 9. märtsil 2009, kui BPN viis läbi esimese kommertsväärtpaperite emissiooni.

⁽⁷⁾ Portugali keskpanga aruanne finantsstabiilsuse kohta 2008. aastal, tsiteeritud 14. septembri 2010. aasta memorandumis lk 16.

⁽⁸⁾ Riigistamiseseaduse artikli 2 lõige 9.

⁽⁹⁾ Vt Portugali ametiasutuste saadetud dokument „Nota: Banco Português de Negócios, S.A.“, 17. veebruar 2010, lk 3.

⁽¹⁰⁾ 2008. aasta oktoobris sõlmis CGD BPNiga kolm lühiajalist laenulepingut: i) 9. oktoobril 2008 summas 200 miljonit eurot, mille tagamiseks on pant teatavatele varadele ja lubadus BPNi kontrolli all olevatele hoonetele hüpoteegi seadmise kohta, ii) 28. oktoobril 2008 täiendavas summas 15 miljonit eurot ja iii) 29. oktoobril 2008 uue laenu summas 20 miljonit eurot. Neljanda lühiajalise laenu andis CGD BPNile likviidsuse tagamise eesmärgil summas 80 miljonit eurot; laenuleping sõlmiti 3. novembril 2008. Kõik neli laenu anti intressiga 1 kuu Euribor + 1 %, ning teise, kolmanda ja neljanda laenu puhul lepitati kokku samasugustes tagatisõigustes nagu esimese, 200 miljoni euro suuruse laenu puhul.

⁽¹¹⁾ Dokumendi „Teade BPNi kohta“ (17. veebruar 2010) kohaselt sõlmiti leping erakorralise likviidsusabi kohta 17. oktoobril 2008 ja abi suurendati 27. oktoobril 2008.

2.3 Rahalised toetusmeetmed pärast riigistamist

- (27) 2009. aasta märtsis viis BPN läbi kommertsväärtpaberite emissiooni kogusummas 2 miljardit eurot, mille märkis CGD ja mis oli tagatud riigi tagatisega. Komisjonile teatati neist riigi tagatistest alles 14. augustil 2009.
- (28) 17. veebruari 2010. aasta kirjas mainisid Portugali ametiasutused ka seda, et CGD-le anti 27. oktoobril 2009 luba märkida riigi tagatisega kommertsväärtpabereid veel 1 miljardi euro väärtuses. 14. juuni 2010. aasta e-kirjaga teatati komisjonile, et BPNi emiteeritud ja CGD märgitud kommertsväärtpaberitele antud riigi tagatiste kogusumma on kasvanud 4 miljardile eurole, sest 2010. aasta aprillis korraldati kolmas BPNi kommertsväärtpaberite emissioon summas 1 miljard eurot, mille märkis CGD.
- (29) Sellega seoses tuleks märkida, et alates riigistamisest 2008. aasta novembris kuni 2011. aasta juunini kasutas BPN pidevalt rahaturu laenuvõimalust, mida talle võimaldas CGD. 28. veebruariks 2009 kasvas BPNi poolt CGD-le nende lühiajaliste instrumentide alusel võlgnetav summa ligikaudu 2,2 miljardi euroni. Portugali ametiasutuste esitatud andmete kohaselt vähenes see summa seoses põhjendustes 27 ja 28 viidatud kommertsväärtpaberite emiteerimisega ⁽¹⁾.
- (30) 2011. aasta juuniks oli BPNi võlg CGD ees seoses rahaturuinstrumentidega umbes 1 miljard eurot. Kuigi rahastamine toimus igapäevaselt, oli see Portugali ametiasutuste väitel struktuurilist laadi ja pikemate tähtaegadega ⁽²⁾ ning lisaks asendati see neljanda ja viimase kommertsväärtpaberite emissiooniga 2011. aasta juunis (kaks emissiooni, kumbki summas 500 miljonit eurot).
- (31) Portugali ametiasutuste poolt 3. veebruaril 2012 esitatud andmete kohaselt moodustas BPNi võlg CGD-le (peale kommertsväärtpaberite emissioonide) 31. detsembril 2011. aastal 433,7 miljonit eurot ja 31. jaanuaril 2012. aastal 232 miljonit eurot.

Tabel 1

Ülevaade CGD poolt BPNile võimaldatud likviidsusest 31. detsembri 2011. aasta seisuga

	Riigi sõnaselge tagatisega	CGD laenud (riigi sõnaselge tagatiseta)	Kokku
BPN	1 400 000 000,00	433 732 654,56	1 833 732 654,56
Eriotstarbelised äriühingud ⁽¹⁾	3 100 000 000,00	795 111 660,00	3 895 111 660,00
Kokku	4 500 000 000,00	1 228 844 314,56	5 728 844 314,56

Allikas: Portugali ametiasutused

⁽¹⁾ Eriotstarbelised äriühingud eraldati raamatupidamiskult BPNist 31. detsembril 2010 ja võeti ametlikult otse riigi poolt üle 15. veebruaril 2012.

- (32) Tuleb märkida, et riigistamiseaduse artikli 2 lõike 9 kohaselt tuleb kõigile krediidi- või likviidsusliinidele, mida CGD seoses riigistamisega BPNile võimaldab, anda Portugali riigi tagatis.
- (33) Seega on selge, et riigistamiseaduse artikli 2 lõike 9 ja arvukate rahandusministri korralduste alusel laienes riigi tagatis kõikidele ülal olevas tabelis 1 märgitud summadele. Riigi tagatiste eest makstavaks tasuks kehtestati 0,2 % aastas.

2.4 BPNi ümberkorraldamine

2010. aasta ümberkorraldamiskava

- (34) 16. septembril 2010 saatsid Portugali ametiasutused komisjonile esialgse ümberkorraldamiskava 13. septembri 2010 (edaspidi „2010. aasta ümberkorraldamiskava“).
- (35) Kavas selgitasid Portugali ametiasutused oma kavatsust jagada BPN „heaks pangaks“ ja „halvaks pangaks“ ning seejärel proovida müüa head pank.
- (36) Riik soovis hea panga ehk BPN S.A. müüa avatud pakkumisenetluse kaudu; nimetatud pank pidi olema üksnes jaepank. See protsess pidi toimuma pakkumiskutse alusel ja Portugali ametiasutused kinnitasid pakkumisdokumendid (*Caderno de Encargos*) 16. augustil 2010 ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Vt 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskava lk 32.

⁽²⁾ Vt 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskava lk 28.

⁽³⁾ Resolução do Conselho de Ministros n.º 57-B/2010 BPNi taaserastamise kohta. Dekreetseadus, millega kehtestati BPNi erastamise õigusraamistik, kiideti heaks 2009. aasta novembris.

- (37) 2010. aasta ümberkorraldamiskava kohaselt pidid paljud BPNi varad ja kohustused jääma taaserastamisest välja ning need pidi üle antama kolmele uuele eriotstarbelisele äriühingule Parvalorem, Parups ja Parparticipadas. Eriotstarbelised äriühingud pidid algselt jääma BPNi koosseisu ja pärast müügitehingut riigile üle antama. Laenuid ja krediitide pidi üle antama Parvaloremile, kinnisvara ja investeerimisfondid Parupsile ning tütarettevõtjad Parparticipadasele. Portugali ametiasutused hindasid eriotstarbelistele äriühingutele üleantavate varade koguväärtuseks 3,885 miljardit eurot: Parvaloremile 2,507 miljardit eurot, Parupsile 1,228 miljardit eurot ja Parparticipadasele 150 miljonit eurot.
- (38) Laenuid pidi üle antama nimiväärtuse alusel, fondiosakud, väärtpaberid ja kinnisvara ostuhinna alusel ning BPNi omanduses olevad äriühingud nende bilansilise väärtuse alusel. Portugali ametiasutuste hinnangul moodustas allahindluste kogusumma 2010. aasta detsembri seisuga 1,798 miljardit eurot, mis jagunes järgmiselt: i) laenuid – 1,474 miljardit eurot; ii) kinnisvara – 16 miljonit eurot; iii) fondiosakud – 247 miljonit eurot ja iv) väärtpaberid – 61 miljonit eurot. Portugali ametiasutuste poolt 20. jaanuaril 2012 esitatud teabe kohaselt anti nimetatud varad eriotstarbelistele äriühingutele üle 23. ja 30. detsembril 2010⁽¹⁾. Eriotstarbelised äriühingud jäid siiski BPNi koosseisu kuni 15. veebruarini 2012, mil nad eraldati BPNist ja anti üle teisele riigi omanduses olevale äriühingule.
- (39) Portugali ametiasutuste väitel anti varad eriotstarbelistele äriühingutele üle objektiivsete kriteeriumide alusel, võttes arvesse allahindluste mahtu ja asjaolu, et teatavad tegevusvaldkonnad ei kuulunud pärast riigistamist enam BPNi põhitegevusvaldkondade hulka (tarbijakrediit, investeerimispingandus, varahaldus, investeerimisfondide haldus, kindlustus ja rahvusvaheline äritegevus). BPN pidi end repositsioneerima puhtalt jaepangana ja vähendama avatust pankadevahelise rahastamisega kaasnevatel riskidele.
- (40) Eriotstarbelised äriühingud rahastasid varade soetamise kahe rahastamisliiniga summas 3,895 miljardit eurot, mis hõlmasid riigi tagatisega võlakirju summas 3,1 miljardit eurot, mille omandas CGD, ja CGD-lt saadud laene, mille tagatiseks olid panditud varad koguväärtusega 795 miljonit eurot. Tulu, mis saadi vara müümisest eriotstarbelistele äriühingutele, võimaldas BPNil maksta tagasi 3,9 miljardi euro ulatuses rahalisi vahendeid, mida ta oli saanud CGD-lt: 3,6 miljardit algsest 4 miljardist eurost kommertsväärtpaberite eest (mis tähendab, et 400 miljonit eurot jääks riigi tagatisega kommertsväärtpaberite eest BPNi poolt tasumata) ja 300 miljonit eurot lühiajaliste rahaturulaenude eest.
- (41) Pärast varade üleandmist vähenes BPNi bilansimaht umbes 30 %.
- (42) Portugali ametiasutustelt saadud teabe kohaselt oleks riik pidanud rekaptaliseerima BPNi umbes 417 miljoni euro ulatuses, võimaldamaks BPNil täita õigusaktide nõudeid (s.t saavutada 2011. aastal esimese taseme omavahendite suhtarvaks 9 %⁽²⁾) ja arvestades, et ka pärast varade üleandmist eriotstarbelistele äriühingutele oluks BPNi omakapital endiselt negatiivne⁽³⁾.

Esimesed kaks erastamiskutset

- (43) Portugali avaldatud pakkumuses määrati BPNi alghinnaks (mis ei sisaldanud eriotstarbelistele äriühingutele üleantavaid varasid) 171,1 miljonit eurot, tuginedes kolmandast isikust konsultantide hinnangutele: Deloitte ([...])^(*) miljonit eurot) ja Deutsche Bank ([...] miljonit eurot). BPNi uus CGD juhtkond oli vahepeal alustanud panga ümberkorraldamist. Tegevuskulusid vähendati ajavahemikul 2008. aasta detsembrist 2010. aasta detsembrini [1–10] %; BPNi tegevuse ulatust vähendati, et saavutada pank, mis keskendub üksnes jaeklientidele suunatud kommertspingandusele. Tegevuse vähenemine oli osaliselt tingitud hoiuste vähenemisest pärast riigistamist, ent ka varade üleandmisest eriotstarbelistele äriühingutele. Nende meetmete tulemusena vähenes kahjum 2009. aasta [150–250] miljonilt eurolt 2010. aastal [50–150] miljonile eurole. Alates 2009. aasta algusest algatas uus juhtkond [...] uue toote ja kampaania turuletoomise, püüdes parandada panga mainet ja tootevalikut. Lisaks rakendas uus juhtkond meetmeid panga riskijuhtimise ja sisekontrollisüsteemide parandamiseks.
- (44) Kahele esimesele erastamiskutsele ei reageerinud 2010. aasta 30. septembriks ja 30. novembriks ühtki huvitatud isikut.
- (45) Pärast pakkumismenetluse ebaõnnestumist teatas Portugal 2011. aasta jaanuaris oma kavatsusest BPN ümber korraldada, muutes selle CGDst vähem sõltuvaks ja nimetades selleks ametisse uue juhatuse, mis on CGDst sõltumatu. Samuti püüti kiirendada BPNi tegevusalast taastumist, muutes panga kaubamärki, sümbolikat ja identiteeti ning tugevdades taastamiskava kulude vähendamise ja äritegevuse elavdamise kaudu. Vaatamata korduvatele taotlustele ei esitatud aga komisjonile uuendatud ümberkorraldamiskava.
- (46) 17. mail 2011 sõlmitud vastastikuse mõistmise memorandumis võttis valitsus kohustuse algatada uus erastamisprotsess.

⁽²⁾ Vt Aviso de Banco de Portugal n° 3/2011, mille kohaselt peab krediitiasutuste konsolideeritud esimese taseme omavahendite määr 31. detsembriks 2011 olema 9 %.

⁽³⁾ Vt Portugali ametiasutuste 17. veebruari 2012. aasta vastus, 7. küsimus.

^(*) Konfidentsiaalsed andmed.

⁽¹⁾ Vt 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskava lk 35.

(47) Portugali ametiasutused kohustasid vastastikuse mõistmise memorandumis „käivitama Banco Português de Negóciose (BPN) müügiprotsessi kiirendatud ajakava alusel ja ilma miinimumhinnata. Selleks esitatakse komisjonile konkurentsieeskirjade alusel heakskiitmiseks uus kava. Eesmärk on leida ostja hiljemalt 2011. aasta juuli lõpuks. Müügi hõlbustamiseks on BPNist eraldatud kolm olemasolevat eriotstarbelist äriühingut, millele kuuluvad BPNi probleemset ja põhitegevusega mitteseotud varad, ning võimalike ostjatega peetavate läbirääkimiste tulemusena võib nendesse äriühingutesse kanda veelgi vara. Lisaks algatab BPN veel ühe programmi, mis näeb ette jõulisemad kärpemeetmed, et suurendada BPNi atraktiivsust investorite silmis. Kui lahendus on leitud, võtab riik üle riigi tagatisega CGD nõuded BPNi vastu ja ka kõik BPNiga seotud eriotstarbelised äriühingud vastavalt sel ajal kindlaksmääratavale ajakavale.”⁽¹⁾

Müük BICile

(48) Kolmas erastamise katse algatati 2011. aasta mai alguses ilma miinimumhinnata, et vastavalt vastastikuse mõistmise memorandumis kokkulepitule leida BPNile ostja 31. juuliks 2011.

(49) Toimus pakkumismenetlus, mille vältel suheldi võimalike huvitatud ostjatega. Koostati ka investeerimisvõimaluste ülevaade. Ülevaate kohaselt pidid huvitatud isikud tegema pakkumuse kuni 100 %-le BPNi aktsiatest, kuid nad võisid taotleda täiendavate varade ja kohustuste eemaldamist BPNi bilansist. Samuti võisid nad taotleda suuremat rekapiitalseerimist. BPNi ja võimalike pakkujate vahel sõlmiti protsessi reegleid sisaldav memorandum, mis võimaldas pakkujatel siseneda 15. juunil 2011 viieks nädalaks loodud andmeruumi.

(50) 20. juuliks 2011 esitati neli siduvat pakkumust. Neid analüüsisid CGD ja BPNi juhatus, kes esitasid oma arvamuse aktsionärile – riigile – 25. juuliks 2011.

(51) Kolm neljast pakkujast, kes olid esitanud siduva pakkumuse, kõrvaldati menetlusest. Portugali ametiasutuste sõnul ei vastanud kaks pakkujat (Montepio ja Aníbal Ribeiro) BPNiga sõlmitud memorandumini nõuetele⁽²⁾. Montepio ei teinud pakkumust BPNi aktsiate omandamiseks, vaid üksnes valitud varade ja kohustuste omandamiseks, ning Aníbal Ribeiro ei esitanud piisavalt tõendeid panga käigushoidmiseks vajaliku juhtimis- ja finantsvõimekuse kohta. Kolmas pakkumus, mille esitas NEI⁽³⁾, vastas memorandumini nõuetele, kuid puudusid piisavad tõendid panga käigushoidmise võimekuse ja BPNi tulevaste kapitalivajaduste täitmiseks vajaliku finantsvõimekuse kohta.

⁽¹⁾ Vastastikuse mõistmise memorandumini punktid 2.10 ja 2.11.

⁽²⁾ Protsessi reegleid sisaldav memorandum sõlmiti BPNi ja isikute vahel, kes teatasid huvist siseneda andmeruumi.

⁽³⁾ Nscleo Estratégico de Investidores (NEI), investorite rühm.

(52) Ainsa kehtiva pakkumuse põhjal, mille pakkumismenetluses 20. juulil 2011 esitas BIC (edaspidi „BICi 20. juuli 2011. aasta pakkumus“), tegi valitsus 31. juulil 2011 otsuse jätkata läbirääkimisi ainult BICiga.

(53) BIC oli BdP-lt saanud loa kommertspangana tegelemiseks 9. oktoobril 2007 ja alustas tegelikult oma tegevust Portugalis 2008. aasta mais, olles peamiselt tegev äri- ja privaatpanganduse valdkonnas. BICi põhiaktsionärideks on investorite rühm Angolast, ent aktsionäride ringi kuulub ka Portugali aktsionäre, näiteks Amorim Projectos SGPS, SA (millele kuulub 25 % osalus). 2010. aasta detsembri seisuga oli BICi käive 389 miljonit eurot ja varade koguväärtus 1 miljard eurot ning 31. märtsi 2011. aasta seisuga moodustas BICi kapital 32 miljonit eurot ja pangal oli seitse filiaali. Portugali esitatud teabe kohaselt oli BICi turuosa turusegmentides, kus ta tegutses, alla 1 %⁽⁴⁾.

Müügitingimused

(54) Portugali ametiasutused teatasid, et pärast seda, kui BIC oli esitanud oma 20. juuli 2011. aasta pakkumuse, peeti BICiga läbirääkimisi, mis lõppesid 9. detsembril 2011 raamlepingu⁽⁵⁾ sõlmimisega BPNi müügiks BICile⁽⁶⁾.

(55) BICi 20. juuli 2011. aasta pakkumuses esitati vaid üldtingimused ja nähti ette, et

i. riik rekapiitalseerib BPNi, et BPN saavutaks esimese taseme omavahendite suhtarvuks [9–18] %, millele lisandub veel [100–300] miljonit eurot;

ii. BICi valitavad laenud eemaldatakse bilansist, et saavutada laenude ja hoiuste suhe [110–150] %;

iii. kõik ligikaudu [...] miljoni euro künnist (BPNi laenueraldiste hinnanguline summa) ületavad probleemset laenud viiakse BPNist välja;

⁽⁴⁾ Vt Portugali ametiasutuste saadetud dokument pealkirjaga „Plano Revisto“, 20. jaanuar 2012, lk 125.

⁽⁵⁾ Minuta de contrato de compra e venda das acções no âmbito da reprivatizaçáo do Banco Português de Negócios, S.A.

⁽⁶⁾ Raamlepingu artikli 2.5 punktis c sätestati, et leping lõpetatakse, kui müügitehing ei ole sõlmitud 31. märtsiks 2012 (kui BICil ei ole võimalik seda tähtaega pikendada).

- iv. BICil on õigus eemaldada BPNi bilansist täiendavalt varasid ja kohustusi (näiteks laenu krediidiasutustele, finantsvarad, kinnisvara, mõned eraldised, muu vara ja muud kohustused), mis ei ole seotud BPNi tavapärase tegevusega;
- v. BPNist viiakse välja BICi valitud hoiused, mida ei pakuta turutingimustel;
- vi. CGD võimaldab BICile [...] aastaks rahastamisliini summas kuni [150–650] miljonit eurot laenuintressiga [...] kuu Euribor. Seda summat suurendatakse, kui hoiused langevad alla [...] miljardi euro;
- vii. BPNi jääb tööle 500–600 töötajat (ligikaudu 1 600 töötajast) ja BPN säilitab 160–170 filiaali, mis tegutsevad pangale kuuluvates või kuni 12-kuulise tähtajaga rendilepingu alusel kasutatavates ruumides;
- viii. riik kannab kohtuvaidlustega seotud kulud; ja
- ix. BIC maksab ostuhinnana 30 miljonit eurot.
- (56) Pärast läbirääkimisi, mis kestsid umbes viis kuud, nähti raamlepingus ette, et
- i. riik rekapitalizeerib BPNi, et saavutada miinimumkapital ja BICi taotletud täiendav kapital – BIC nõudis, et pärast tema soovitud bilansimuudatusi oleks lõplik kapital [200–400] miljonit eurot ⁽¹⁾;
- ii. BPNist viiakse välja osa laene lisaks neile, mis olid 30. detsembri 2010. aasta seisuga juba üle antud eriotstarbelistele äriühingutele ⁽²⁾. Täiendavate laenu eemaldamine võimaldaks saavutada laenu ja hoiuste suhte [110–150]%. Selleks suhteks määrati [110–150] % BICi 20. juuli 2011. aasta pakkumuses;
- iii. BICil on õigus eemaldada bilansist täiendavalt varasid ja kohustusi (näiteks laenu krediidiasutustele, finantsvarad, kinnisvara, mõned eraldised, muu vara ja muud kohustused);
- iv. BICil on õigus müüa [...] kuu jooksul tagasi laenu, mis on viivises vähemalt [...] päeva (kuni [...] BICi valitud kogu laenuportfelli nimiväärtusest pärast olemasolevate hoiustega kompenseerimist), summas, mis ületab eraldi ([...] miljonit eurot ⁽³⁾) ⁽⁴⁾;
- v. BICil on õigus anda üle hoiused, mille hind on vähemalt [...] baaspunkti üle asjakohase viitemäära ⁽⁵⁾, või saada riigilt vahe ulatuses tasu ⁽⁶⁾;
- vi. BICil on õigus nõuda enne tehingu lõpuleviimist BPNi muude varade ja kohustuste, näiteks krediidiasutustele antud laenu, füüsiliste ja finantsvarade jms üleandmist;
- vii. CGD võimaldab BICile kuni aastani [> 2013] rahastamisliini summas kuni [150–350] miljonit eurot laenuintressiga [...] kuu Euribor ⁽⁷⁾, millele lisandub lisaintress [...] baaspunkti. See rahastamisliin tehakse kättesaadavaks, kui BPNi hoiuste maht langeb alla [...] miljardi euro;
- viii. CGD säilitab käimasoleva kommertsväärtpaberite programmiga seoses kuni aastani [> 2013] krediidiliini summas [150–500] miljonit eurot riigi tagatisega kolmeks aastaks, kuid tingimusel, et CGD ei nõua laenu tagasi enne [...];

⁽¹⁾ Portugali ametiasutuste hinnangul oli BICi soovitud summa saavutamiseks vajalik kapitalisüst järgmine: ligikaudu [...] miljonit eurot 2011. aasta septembris, [...] miljonit eurot 2011. aasta novembris ja 600 miljonit eurot 2012. aasta jaanuaris.

⁽²⁾ Eriotstarbelised äriühingud läksid 15. veebruaril 2012 BPNi kontrolli alt riigi kontrolli alla.

⁽³⁾ Portugali ametiasutused märgivad, et probleemsed laenu moodustasid 2011. aasta septembri seisuga [...] miljonit eurot; vt Portugali ametiasutuste saadetud dokument pealkirjaga „Plano Revisto”, 20. jaanuar 2012, lk 126.

⁽⁴⁾ Portugali ametiasutuste väitel peaksid olemasolevad eraldised tagama, et BIC ei kasuta tegelikult seda võimalust, sest probleemsed laenu peaksid müügitehingule järgneva aasta jooksul kasvama umbes [...] %, et BICil oleks võimalik seda õigust kasutada.

⁽⁵⁾ Viitemäär võib muutuda sõltuvalt hoiuste tähtajast ja vääringust (EURIBOR/LIBOR).

⁽⁶⁾ See võimalus lisati raamlepingule, et mitte sundida BICile peale ebamõistlikumaid otsuseid võrreldes BPNi eelmise juhtkonna otsustega.

⁽⁷⁾ Portugali ametiasutuste 2. septembri 2011. aasta vastuse ja dokumendi pealkirjaga „Plano Revisto” (20. jaanuar 2012, lk 126) kohaselt on see rahastamisliin BICile ette nähtud kolmeks aastaks ja raha saab välja võtta nelja aasta jooksul.

- ix. BPNi jäävad tööle umbes pooled töötajad (vähemalt 750 ligikaudu 1 600 töötajast). Riik katab kõik kulud, mis on seotud nende filiaalide sulgemisega, mida BIC üle ei võta, ja nendele töötajatele hüvitiste maksmisega, kes vallandatakse või kelle töökoht muutub;
- x. riik kannab kohtuvaidluste riskiga seotud kulud;
- xi. BIC maksab ostuhinnana 40 miljonit eurot;
- xii. hinnaklausel, mille kohaselt riigiga jagatakse 20 % (maksustamisjärgsest) puhaskasumist, mille BPN teenib järgmise viie aasta jooksul, tulude osas, mis kumulatiivselt ületavad 60 miljonit eurot;
- xiii. BIC kohustub viie aasta jooksul aktsionäridele mitte maksuma dividende ega muid samaväärseid BPNiga seotud hüvitisi.
- (57) 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskava kohaselt muutub ühendatud äriühing, mis tekib pärast BPNi müüki BICile (edaspidi „ühendatud äriühing“), kasumlikuks [...] aasta möödudes nii põhistsenaariumi kui ka ebasoodsama stsenaariumi järgi. Seetõttu prognoositakse, et kui pärast esimest aastat on ühendatud äriühingu esimese taseme omavahendite suhtarv [10–15] % ühendatud äriühingu riskiga kaalutud varadest, siis pärast viiendat aastat langeb see [...] %-le. Prognoositud langus on tingitud esimeste aastate negatiivsetest tulemustest seoses BICi tehtavate ümberkorraldustega ning panga tegevuse laiendamisega panga ümberkujundamisel nii, et see muutuks taas elujõuliseks ja annaks majandusele rohkem laenu. Ümberkorraldamine hõlmab investeerimist panga esindustesse ja kuvandisse, protsesside, toimingute ja töökorralduse integreerimisse ning infotehnoloogiasse. Omakapitali tootlus kasvab esimese aasta – [1–5] %-lt viiendal aastal eeldatavalt + [1–5] %-le ning varade tootlus kasvab esimese aasta – [0–2] %-lt viiendal aastal + [0–2] %-le.
- (58) Ebasoodsama stsenaariumi korral, mida iseloomustab probleemsete laenude suurem maht ja suuremad rahastamiskulud, langeb esimese taseme omavahendite suhtarv eeldatavalt esimese aasta lõpu [10–15] %-lt viiendal aastal [8–12] %-le.
- (59) 15. veebruaril 2012 tegi Portugali riik BPNi kapitalisüsti summas 600 miljonit eurot ⁽¹⁾.
- 3. Ametliku uurimismenetluse algatamise põhjused**
- (60) Oma 24. oktoobri 2011. aasta otsuses väljendas komisjon kahtlust, kas
- BPN on ostjaga ühendatuna elujõuline;
 - BPNile on antud vaid minimaalset abi ja kas müük BICile on odavam kui likvideerimine;
 - konkurentsimoonutuste piiramiseks on võetud piisavaid meetmeid; ja
 - müügi raames ei anta ostjale abi.
- 4. Huvitatud isikute märkused**
- (61) Kolmandatelt isikutelt komisjon märkusi ei saanud.
- 5. Portugali riigi seisukoht**
- 5.1 Portugali riigi seisukoht 24. oktoobri 2011. aasta otsuse (algatamisotsus) kohta.
- (62) Portugali ametiasutused väidavad, et 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskava on ümberkorraldamisteatisega kooskõlas. Lisaks sellele kavale esitasid Portugali ametiasutused 20. jaanuari 2012. aasta kirjaga mitu märkust 24. oktoobri 2011. aasta otsuse kohta.
- (63) Portugali ametiasutused leiavad, et kolme tüüpi meetmete näol, mida BPNi toetuseks on võetud, ei ole tegemist riigiabiga.
- (64) Esiteks väidab Portugal, et riigiabina ei ole käsitletavat BPNi toetuseks enne riigistamist võetud meetmed, nimelt erakorraline likviidsusabi ja CGD poolt 2008. oktoobris antud neli laenu. Portugal väidab, et erakorralist likviidsusabi andis BdP sõltumatult, väga kõrge intressimääraga ja BPNi tagatise vastu. CGD poolt 2008. oktoobris antud laenu anti turutingimustel, konkurentsivõimelise intressimääraga ja asjakohaste tagatiste vastu ning seega ei andnud need BPNile mingit majanduslikku eelist.

⁽¹⁾ 17. veebruaril 2012 Portugali ametiasutustelt saadud e-kiri vastuseks komisjoni 8. veebruari 2012. aasta teabenõudele, küsimus 17. Vastuse kohaselt maksti kapitalisüsti tulemusena tagasi CGD rahatulaene summas 210 miljonit eurot.

- (65) Teiseks eitab Portugal, et CGD poolt BPNile pärast viimase riigistamist võimaldatud rahastamine (pankadevahelise rahaturu tehingud ja kommertsväärtpaberite tagamine CGD poolt) on riigiabi. Portugal väidab, et need olid äritehingud, mille tingimused olid võrdväärset võrreldavate tehingutega mõistlike turumajanduse tingimustes tegutsevate investorite vahel. Seega ei andnud need BPNile mingit majanduslikku eelist.
- (66) Samuti leiavad Portugali ametiasutused, et BICile kui BPNi ostjale ei ole antud riigiabi. Portugali ametiasutused väidavad, et müügi protsess oli läbipaistev, objektiivne ja mittediskrimineeriv. BICi ettepanek oli majanduslikus mõttes üldiselt parim ja seetõttu tuleks käsitada seda turuhinda kajastavana. 9. detsembril 2011 sõlmitud raamleping kajastab suures osas BICi 20. juuli 2011. aasta pakkumuses esitatud tingimusi. Lisaks leiavad Portugali ametiasutused, et vaatamata negatiivsele müügi hinnale oleks müümise ainus alternatiiv (BPNi likvideerimine) kohustanud riiki toetama suuremat rahalist koormust ja kujutanud endast ohtu riigi rahandussüsteemi stabiilsusele.
- (67) Samas mõnab Portugal, et mõned BPNi toetuseks võetud meetmed kujutavad endast riigiabi. Nendeks on riigi tagatis BPNi emiteeritud kommertsväärtpaberitele, valitud varade üleandmine eriotstarbelistele äriühingutele 2010. aastal, müügi eesmärgil BPNi rekapitalizeerimine 15. veebruaril 2012 ja mõningad meetmed, mida võeti seoses kavandatava müügiga BICile (näiteks riigi tagatis kommertsväärtpaberite programmile, mis pärast müügittehingu säilib).
- (68) Lisaks väidab Portugal, et kõik meetmed, mis on käsitatavad riigiabina, on ELi õigusega kooskõlas, kuna need olid suunatud Portugali majanduses tõsise häire kõrvaldamisele vastavalt aluslepingu artikli 107 lõike 3 punktile b.
- (69) Portugali väitel võimaldab 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskava BPNil taastada pikaajalise elujõulisuse, ilma et ta vajaks edasist abi. Esiteks, riik on BPNi ümber korraldanud, eraldades selleks BPNi varad ja andes mõningad varad üle eriotstarbelistele äriühingutele, vähendades BPNi kohalolekut turul enam kui 50 % võrra ja peatades tegevused, mis ei ole jaepanga põhitegevused, ning mitmesuguste riskide ohjamise meetmete ja mõistliku tegevuspoliitika kaudu. Teiseks, kui BPN ühendatakse BICiga, siis peaks ühendatud äriühing BICi prognooside kohaselt ümberkorraldamiskava alusel jõudma positiivsete tulemusteni [...] aastaks nii põhistsenaariumi kui ka ebasoodsama stsenaariumi järgi. Kolmandaks, negatiivne müügi hind on vastuvõetav, sest likvideerimine on riigi jaoks kulukam ja kujutaks endast ohtu finantsstabiilsusele.
- (70) Portugal on seisukohal, et võetud meetmed on minimaalselt vajalikud Portugali finantssektori stabiilsuse tagamiseks ja BPNi elujõulisuse taastamiseks.
- (71) Lisaks väidab Portugal, et müük oli kulukama likvideerimise kõrval ainus alternatiiv. Teised võimalused (ühendamise CGDga või eraldiseisva pangana ümberkorraldamine) ei võimalda teenida piisavalt vahendeid (nüüdisväärtuses), et korvata alginvesteeringut, mis sel juhul tuleks teha. Portugali hinnangul on BICile müümise maksumus ligikaudu [...] miljonit eurot (arvestamata mõningate ettenägematute tulevikusündmuste mõju, mis Portugali arvates ei realiseeru), mis on väiksem kui likvideerimise maksumus eri stsenaariumide kohaselt.
- (72) Samuti leiab Portugal, et pärast riigistamist BPNi poolt emiteeritud kommertsväärtpaberite tagamise kaudu võimaldatud likviidsus oli vajalik, tagamaks panga tegevuse jätkumine ümberkorraldamise ajal.
- (73) Seoses eriotstarbelistele äriühingutele üleantud varade väljavalimisega leiab Portugal, et seda tehti objektiivsete kriteeriumide alusel eesmärgiga edendada BPNi pikaajalist elujõulisust ja suurendada võimalike ostjate huvi taaserastamise vastu. Portugal väidab ka, et varade edasine üleandmine seoses BPNi müümisega BICile on piisav BPNi edaspidise elujõulisuse tagamiseks ja piirdub müügitehingu võimaldamiseks minimaalselt vajalikuga.
- (74) Portugal väidab, et BPNi kapitali suurendati 15. veebruaril 2012 eesmärgiga tagada, et BPNil ei tekiks 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskavaga hõlmatud perioodil kapitali puudujääki. Kavas esimese taseme omavahendite suhtarvu kohta esitatud prognooside kohaselt väheneb see suhtarv 2016. aastal põhistsenaariumi järgi [10–15] %-le ja ebasoodsama stsenaariumi järgi [8–12] %-le, samas kui 2012. aasta lõpust kehtima hakkav kohustuslik miinimum on 10 %. Lisaks märgib Portugal, et BICi poolt avatud ja läbipaistvas miinimumhinnata müügi protsessis välja pakutud müügitingimused on minimaalselt vajalikud tingimused BPNi edaspidise elujõulisuse tagamiseks, sest likvideerimine oleks riigi jaoks kulukam ja võiks ohustada finantsstabiilsust.

- (75) Samuti väidab Portugal, et BPNi endised aktsionärid ja BPN ise on jaganud või kavatsesid küllaldaselt määral jagada ümberkorraldamisega seotud kulusid, mis tagab koormuse piisava jagunemise. BPNi eelmised aktsionärid ei saanud riigistamisel mingit hüvitist ja on kaotanud kogu kapitali, mille nad pank investeerisid.
- (76) Siiski leiab Portugal, et ei ole asjakohane taotleda nende klientide osalemist kulude jagamisel, kes andsid BPNile allutatud laenu, arvestades nimetatud võlainstrumentide müügi konkreetseid asjaolusid [...]. Mõnel juhul ei võimalda toodete tehnilised tingimused BPNil keelduda maksmast klientidele intressi, et kapitali eest tasuda.
- (77) Portugali väitel on ka BPNi panus ümberkorraldamisse märkimisväärne, sest BPNi juhtkond vahetati pärast riigistamist välja, tema tegevus- ja riskijuhtimispõhimõtteid on oluliselt muudetud ning tema tegevus väheneb enam kui 50 % võrra.
- (78) Portugal möönab, et varad anti eriotstarbelistele äriühingutele üle bilansilise väärtuse alusel, mis ületas nende varade tegelikku majanduslikku väärtust, ja ilma, et riik oleks mingit tasu saanud. Samas leiab Portugal, et BPNi panus on tagatud nullhinnaga riigistamise kaudu, millele järgnesid põhjalikud ümberkorraldused. Portugal väidab, et BPNi võimalik eelis, mis võib tuleneda varade eraldamisest ja eriotstarbelistele äriühingutele üleandmisest, korvatakse osaliselt panga taaserastamise hinnaga, mis oli kõrgeim võimalik hind. Lisaks leiab Portugal, et riigi tagatise eest saadakse asjakohast tasu. Kuigi see tasu on väiksem (0,2 % aastas) kui riigi tagatisteks vajalik summa ⁽¹⁾, saaks riik kasu võimalikust lisatulust, mida BPN saab (või kuludest, mis ei realiseeru) ümberkorraldamise ajal, sest riigile kuuluvad praegu kõik BPNi aktsiad.
- (79) Seoses BPNi kapitali suurendamisega 15. veebruaril 2012 märgib Portugal, et see ei muuda BPNi aktsionäride struktuuri ja et vähemalt osaliselt korvab seda BPNi müük, mis aitab vältida likvideerimise suuremat maksumust.
- (80) Samuti leiab Portugal, et riigi võetud või võetavad meetmeid ei moonuta konkurentsi. Portugal juhib tähelepanu
- asjaolule, et ühendatud äriühingu turuosa on alla 1 % ([0–1] % turuosa pangandussektoris, 14. turuosa klientidele antavate laenude segmendis ja 15. turuosa hoiuste segmendis). Ka ei avalda need meetmed tõenäoliselt negatiivset mõju välispankade sisenemisele riigi turule, mis ilmneb asjaolust, et BIC ise kuulub Angola finantskontsernile. Portugal leiab samuti, et puudub moraalne oht, sest pank on riigistatud, selle juhtkond on välja vahetatud, selle aktsionärid ei saanud mingit hüvitist ja pank on läbinud põhjalikud ümberkorraldused.
- (81) Samuti on Portugal seisukohal, et mitu protsessi käigus võetud meetet on asjakohased ja piisavad konkurentsi võimaliku moonutamise piiramiseks. BPNi turuosa oli enne riigistamist väike (suuruselt üheksas Portugali pank turuosadega [1–5] % ja [1–5] % sõltuvalt turust), pank korraldati ümber, tema kohalolek turul vähenes enam kui 50 % võrra ja panga tegevus suunati taas jaepangandusele. Riigistamisel ei makstud eelmistele aktsionäridele hüvitist ning pärast riigistamist muudeti BPNi äristrateegiat ja riskijuhtimispõhimõtteid.
- (82) Portugali ametiasutused väidavad ka, et BPNi müügi protsess oli avatud ja läbipaistev. Lisaks on BICil keelatud maksta dividende kuni 2016. aastani, tagamaks, et BPNile antud rahalist toetust kasutatakse panga pikaajalise elujõulisuse kindlustamiseks. [...] miljonit eurot ületava kasumi jagamise kokkulepe riigi ja BICi vahel võimaldab riigil saada tagasi osa panga ümberkorraldamise kuludest. BICi kohustus mitte viidata oma ärialases suhtluses riigiabile, mida ta on saanud, tagab Portugali ametiasutuste sõnul selle, et abi ei kasutata konkurentide kahjuks. Muud võimalikud kohustused, mida nähakse ette komisjoni suunistes panga ümberkorraldamise kohta (näiteks turu avamist soodustavad meetmed, turuosa piiramine või täiendavate varade ja tegevuste üleandmine) ei ole BPNi ümberkorraldamisel asjakohased.
- 5.2 Portugali riigi võetud kohustused
- (83) Seoses ümberkorraldamiskava rakendamisega võtavad Portugali ametiasutused alljärgnevad kohustused.

Kapitalitase

⁽¹⁾ Vt eelkõige teatis „Riigiabi eeskirjade kohaldamine meetmete suhtes, mida on võetud seoses finantsasutustega praeguse ülemaailmse finantskriisi olukorras”, ELT C 270, 25.10.2008, lk 8.

(84) BPNi esimese taseme omavahendite suhtarv ei ületa Banco BICile müümise kuupäeva seisuga [10–18] %.

- (85) Kui Banco BIC või ühendatud äriühing otsustab pärast müügitehingut tagastada laenuid riigile või ükskõik millisele riigi kontrolli all olevale üksusele, maksab ta riigile tagasi nende laenudega seotud kapitali summas [10–18] % laenude riskiga kaalutud varadest.

Probleemsed laenud

- (86) Banco BIC ega ühendatud äriühing ei või probleemseid laene anda riigile ega ühelegi riigi kontrolli all olevale üksusele üle pärast [> 2013].
- (87) Banco BIC või ühendatud äriühing annab probleemseid laenuid riigile või ükskõik millisele riigi kontrolli all olevale üksusele üle põhjenduses 85 esitatud tingimustel alles pärast seda, kui on täielikult ammendanud eraldised, mis on BPNi bilansis olemas müügikuupäeva seisuga.

Likviidsusliinid

- (88) Olemasolevat krediitliini summas [150–500] miljonit eurot, mis on sätestatud raamlepingus seoses BPNi kommertsväärtpaberite programmiga ja mis on riigi poolt tagatud, ei pikendata kauemaks kui [...] aastaks pärast müügikuupäeva.
- (89) Tasu [200–400] miljoni euro suuruse likviidsusliini eest, mille Banco BICile või ühendatud äriühingule võimaldab CGD, on vähemalt Euribor + [...] baaspunkti.
- (90) Kuni 31. detsembrini 2016 taotleb Portugal komisjoni eelneva heakskiidu kõikidele krediitliinidele või tagatistele, mida CGD või riik võimaldab Banco BICile või ühendatud äriühingule pärast müügitehingut.

Osaliste omandamise keeld

- (91) Banco BIC ja ühendatud äriühing võivad kuni 31. detsembrini 2016 äriühingutes osalusi omandada ainult tingimusel, et Banco BICi ja ühendatud äriühingu poolt kõigi omandatud osaluste eest makstav kumulatiivne ostuhind eelarveaastal on alla [...] miljoni euro. Omandatud osaluste eest makstava kumulatiivse ostuhinna arvutamisel ei võeta arvesse omandamisega seotud võla eeldust ega võla võõrandamist.

Allutatud laenud

- (92) Banco BIC, ühendatud äriühing ega Portugal ei kasuta kuni 31. detsembrini 2016 mingeid ostuoptsoonidega seotud õigusi seoses allutatud laenudega, mille BPN on emiteerinud enne müügikuupäeva.

Turundus

- (93) Banco BIC ega ühendatud äriühing ei viita riigiabi kasutamisele turunduskampaaniates ega investoritele suunatud teadetes.

6. Hindamine

6.1 Abi olemasolu

- (94) Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 kohaselt on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressursidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, siseturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust. Sellest järeldub, et riigi meetet saab pidada riigiabiks, kui see vastab järgmisele neljale (kumulatiivsele) kriteeriumile:

— riigi ressursid;

— valikuline eelis;

— konkurentsi kahjustamine; ja

— mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele.

6.1.1. BPNi ja müügi järgset majandustegevust toetavad meetmed

6.1.1.1 Enne riigistamist võetud meetmed

- (95) Portugal väidab, et BPNi toetuseks enne riigistamist võetud meetmed ei ole riigiabi. Nendeks meetmeteks on erakorraline likviidsusabi ja CGD poolt enne BPNi riigistamist 2008. oktoobris ja novembris antud neli laenu.

Erakorraline likviidsusabi

- (96) Seoses erakorralise likviidsusabiga viitasid Portugali ametiasutused oma märkustes 24. oktoobri 2011. aasta otsuse kohta, et BPNile enne riigistamist erakorralise likviidsustoetuse andmise otsustas BdP sõltumatult, abi anti väga kõrge intressimääraga ja BPNi tagatiste, mitte riigi tagatise vastu.
- (97) Erakorralise likviidsusabi andmise ajaks (17. ja 27. oktoobril 2008) ei olnud tehtud otsust BPNi maksevõime ja riigistamise kohta (need otsused tehti alles 2008. aasta novembri alguses). Erakorralise likviidsusabi näol ei olnud tegemist osaga suuremast abipaketist, vaid pigem likviidsuse pakkumisega BdP tavapärase tegevuse käigus.

(98) Seetõttu järeltab komisjon, et vastavalt pangandusteatisele ⁽¹⁾ ei olnud Bdp poolt BPNile erakorralise likviidsusabi andmise näol tegemist riigiabiga.

CGD antud laenud

Riigi ressursid

(99) Seoses CGD antud laenudega märgib komisjon, et enne BPNi riigistamist sai pank CGD-lt laene kogusummas 315 miljonit eurot, mitte 235 miljonit eurot ⁽²⁾.

(100) Komisjon märgib, et CGD kuulub täielikult riigile, kes määrab CGD juhatuse liikmed. Et teha kindlaks, kas laenud on omistatavad riigile, tuleb hinnata laenude andmise konkreetseid asjaolusid, saamaks teada, kas CGD tegutses põhjustel, mis lahknevad tavapäraest äritingimustest. Seetõttu on järgmised kaalutlused asjakohased.

(101) Esiteks olid BPNi raskused juba üldteada ajal, mil anti esimesed kolm laenu, s.t 2008. aasta oktoobris. Portugali ametiasutuste sõnul oli BPNil likviidsusprobleeme alates 2008. aasta suvest; sellele viitasid märkimisväärsed muudatused BPNi tippjuhtkonnas (muudeti alates 2008. aasta algusest kahel korral), BPNi auditid, mille Bdp viis läbi juunis, ja asjaolu, et 18. juulil 2008 langetas Moody's BPNi reitingu tasemelt Baa1 tasemele Baa3. Teine, kolmas ja neljas laen anti pärast 22. oktoobrit 2008, mis oli kuupäev, mil BPNi likviidsuspositsioon oli Portugali esitatud teabe kohaselt sügavalt negatiivne. Iga tavapäraest äritingimustel tegutsev laenuandja oleks enne täiendava laenu andmist nõudnud BPNilt tema likviidsuspositsiooni ja tagasimaksevõime mõistmiseks vajalikku teavet ning oleks seega viinud end kurssi BPNi ebakindla finantsseisundiga.

(102) Teiseks olid laenusummad BPNi bilansimahu ja tollaste kohustustega võrreldes väga suured, kujutades endast CGD jaoks märkimisväärset üksikrisiki seoses raskustes oleva pangaga.

(103) Kolmandaks anti laenu 2008. aasta oktoobris ja novembris, varsti pärast Lehman Brothersi kokkuvarisemist ja ajal, mil pankadevahelisel turul laenamine oli

suuresti muutunud võimatuks isegi kõige tugevamate rahvusvaheliste finantsinstitutsioonide jaoks, suurte likviidsusprobleemidega pankadest rääkimata.

(104) Neljandaks märgib komisjon seoses neljanda laenuga, et CGD juhtis BPNi riigi huve silmas pidades riigistamise artikli 2 lõike 7 alusel ning lisaks sellele sai CGD riigistamise artikli 2 lõike 9 kohaselt ka riigi tagatise kogu krediidile ja likviidsusele, mida ta BPNile seoses riigistamisega või „riigi asemel“ võib pakkuda.

(105) Arvestades üldist finants- ja majanduslikku olukorda, eriti aga BPNi raskusi, mis olid üldteada, on väga ebatõenäoline, et mõni muu institutsioon oleks BPNile pakkunud kõnealust likviidsust, mis selgitab, miks Portugali ametiasutused pidasid CGD likviidsusabi meetmeid laadit erakorralisteks (vt põhjendus 25 eespool).

(106) Kõigi nende kaalutluste põhjal järeltab komisjon, et CGD otsus anda BPNile asjaomased laenud enne BPNi riigistamist ei olnud tehtud tavapäraest äritingimustel. Seda otsust tuleb pidada otseselt riigile omistatavaks. Seega on laenu andmise näol tegemist riigi ressurssidega.

Eelis

(107) Kuna laenu võimaldasid BPNil saada likviidsust, mida ta vastasel juhul turult ei oleks suutnud hankida, tagasid need BPNile likviidsuse, mida ta vajab tegevuse jätkamiseks ning muu hulgas laenude ja hoiuste nimel konkureerimiseks pangandusturgudel, kus ta tegutses.

(108) Seetõttu leiab komisjon, et BPN sai majandusliku eelise.

Valikulisus

(109) Kõnealused meetmed on valikulised, sest need on kasulikud vaid BPNile.

Konkurentsi kahjustamine ja mõju kaubandusele

(110) Vaatamata Portugali märkusele, et BPN oli enne riigistamist Portugali pangandussektoris alles üheksandal kohal, kahjustasid (või ähvardasid kahjustada) CGD antud laenu konkurentsi seeläbi, et asetisid BPNi konkureerivate pankadega võrreldes soodsasse olukorda, võimaldades tal saada likviidsust, mida ta vastasel juhul turult ei oleks saanud.

⁽¹⁾ Teatis „Riigiabi eeskirjade kohaldamine meetmete suhtes, mida on võetud seoses finantsasutustega praeguse ülemaailmse finantskriisi olukorras“, ELT C 270, 25.10.2008, lk 8, punkt 51.

⁽²⁾ Arvestades 20. jaanuaril 2012 esitatud teavet, milles viidatakse 3. novembril 2008 antud 80 miljoni euro suurusele laenule.

(111) Arvestades, et BPN oli laenude saamise ajal tegev riigisisesel, Euroopa ja rahvusvahelisel tasandil, sealhulgas näiteks oma Prantsuse tütarettevõtja kaudu, ähvardasid kõnealused meetmed mõjutada ka liikmesriikidevahelist kaubandust.

Järeldus

(112) Seetõttu leiab komisjon, et neli laenu kogusummas 315 miljonit eurot, mille CGD andis BPNile 2008. aasta oktoobris ja novembris, on riigiabi.

6.1.1.2. Pärast riigistamist võetud meetmed, mis ei ole konkreetselt seotud BICile müümisega

(113) Komisjon märkis juba oma 24. oktoobri 2011. aasta otsuses, et riigistamise näol ei ole tegemist BPNi aktsionäridele kasuliku riigiabiga.

(114) Pärast BPNi riigistamist võeti järgmised meetmed, mis ei olnud otseselt seotud BICile müümisega:

a) riigi tagatis BPNi emiteeritud ja CGD rahastatud kohustustele, sealhulgas CGD märgitud kommertsväärtpaperite emissioonile ja CGD antud rahaturu laenuvõimaluste kasutamisele;

b) varade ja kohustuste üleandmine kolmele riigi omandis olevale eriotstarbelisele äriühingule.

Riigi tagatis BPNi emiteeritud kohustustele

Riigi ressursid

(115) BPNi (ja eriotstarbeliste äriühingute) emiteeritud ning CGD märgitud kommertsväärtpaperitele antud riigi tagatist, mis anti BPNile pärast riigistamist, rahastas otseselt liikmesriik. Lisaks tuli riigistamiseseaduse artikli 2 lõike 9 kohaselt kõigile krediidi- või likviidsusliinidele, mida CGD võimaldab BPNile (ja eriotstarbelistele äriühingutele) seoses riigistamisega, anda Portugali riigi tagatis. Seega on vaieldamatu, et kogu rahastamine, mida CGD võimaldas BPNile (või eriotstarbelistele äriühingutele) pärast riigistamist, hõlmab riigi ressursse.

(116) Lisaks sellele tuleks rõhutada, et pärast riigistamist rahastas BPNi või eriotstarbelisi äriühinguid ainult CGD ja et tema kohustus suurenes aja jooksul, sest saabusid muude kohustuste tähtajad, mida algsed laenuandjad ei pikendanud või mida ei asendatud laenuandega teistelt institutsioonidelt. BPNi alternatiivsete rahastamisallikate puudumine ei ole üllatav, arvestades, et tema majanduslikud raskused ja ebakindel tulevik olid avalikult teada.

Eelis

(117) Riigi tagatised võimaldasid BPNil saada rahalist toetust olukorras, kus tema jaoks alternatiivid turul puudusid.

(118) See võimaldas BPNil jätkata tegevust turul, konkureerides ärivõimaluste (mitte üksnes olemasolevate ärivõimaluste säilimise, vaid võib-olla ka uute ärivõimaluste) nimel, ning täita oma kohustusi klientide ja teiste turuosaliste ees.

(119) Eeltoodu põhjal järeldab komisjon, et riigi tagatised annavad BPNile majandusliku eelise.

Valikulisus

(120) Kõnealused meetmed on valikulised, sest need on kasulikud ühele kindlale majandusüksusele: BPNile. Pärast müügitehingut jätkuva likviidsusliini osas on need kasulikud ka ühendatud äriühingule.

Konkurentsi kahjustamine ja mõju kaubandusele

(121) Võttes arvesse BPNi seisundit Portugali finantssektoris ja asjaolu, et finantssektor on avatud tihedale konkurentile liidu tasandil, aga ka asjaolu, et BPN konkureerib Portugalis välispankade arvukate tütarettevõtjatega, leiab komisjon, et igasugune riigi ressursside arvel saadav eelis võib mõjutada liidusisest kaubandust ja kahjustada konkurentsi aluslepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses.

Järeldus

(122) BPNile antud riigi tagatised võimaldasid BPNil saada suurel hulgal rahalisi vahendeid, mis ei olnud BPNile turul kättesaadavad, ja andsid BPNile valikulise eelise. Need võimaldasid BPNil jääda turule ja jätkata tegutsemist, ilma et tema varasem olukord oleks seda mõjutanud. Nende näol on tegemist riigiabiga.

Varade üleandmine eriotstarbelistele äriühingutele

Riigi ressursid

(123) Teatavate varade eemaldamine BPNist ja täielikult liikmesriigi omandis olevatele eriotstarbelistele äriühingutele üleandmine tähendab seda, et liikmesriik kannab nende eest kogu rahalist vastutust ja võtab enda kanda kõik eriotstarbeliste äriühingute varadega seotud riskid, kusjuures vähemalt osa varadest ei pruugi olla sissenõutavad. Seega hõlmab kõnealune meede riigi ressursse.

Eelis

- (124) Komisjon leiab, et enne müügitehingut vara eriotstarbelistele äriühingutele üleandmine bilansilises väärtuses 3,9 miljardit eurot (kusjuures väärtuse languseks hinnati 1,8 miljardit eurot) andis BPNile eelise, kuna puudus eelnev avalikustamine, vara ei hinnatud turuhinna alusel ja riik ei saanud üleandmisega seoses tasu.
- (125) Komisjon leiab, et varade üleandmine turuväärtuse asemel bilansilise väärtuse alusel annab BPNile konkurentidega võrreldes majandusliku eelise.

Valikulisus

- (126) Kõnealused meetmed on valikulised, sest need on kasulikud ühele kindlale majandusüksusele: BPNile.

Konkurentsi kahjustamine ja mõju kaubandusele

- (127) Võttes arvesse BPNi seisundit Portugali finantssektoris ja asjaolu, et finantssektor on avatud tihedale konkurentsile liidu tasandil, aga ka asjaolu, et BPN konkureerib Portugalis välispankade arvukate tütarettevõtjatega, leiab komisjon, et igasugune riigi ressursside arvel saadav eelis võib mõjutada liidusisest kaubandust ja kahjustada konkurentsi aluslepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses.

6.1.1.3. Pärast riigistamist võetud meetmed, mis on seotud BICile müümisega

- (128) Lisaks BPNi toetuseks pärast riigistamist võetud meetmetele, mis ei olnud seotud BPNi müümisega BICile, võeti müügitehinguga seoses täiendavaid meetmeid. Need hõlmavad

- a) BPNi rekapitalizeerimist müümise eesmärgil;
- b) täiendavate BPNi varade ja kohustuste üleandmist seoses müügiga;
- c) BICi õigust anda probleemset laenuid pärast müügitehingut üle riigile;
- d) kohtuvaidluste riskiga seotud kulude jätmist riigi kanda seoses müügiga;
- e) CGD poolt ühendatud äriühingule pärast müügitehingut likviidsusliini võimaldamist ja kommertsväärt-paberite krediitliini säilitamist summas [150–500] miljoni eurot, mille tagab riik.

BPNi rekapitalizeerimine müümise eesmärgil*Riigi ressurssid*

- (129) BPN rekapitalizeeriti summas 600 miljoni eurot 15. veebruaril 2012. Kõnealune meede viidi ellu otseselt riigi poolt ja riigi ressurssidest, pidades silmas BPNi müümist BICile.

Eelis

- (130) BPNi 600 miljoni euroga rekapitalizeerimisel 15. veebruaril 2012 peeti silmas eesmärki tagada BPNile müügitehinguga ajaks omakapital summas [200–400] miljoni eurot. Viimati nimetatud summa vastas BICi 20. juuli 2011. aasta pakkumuse ajal esimese taseme omavahendite suhtarvule ligikaudu [10–18]%. See ületab märkimisväärselt õigusaktidega ette nähtud miinimumi (2011. aasta lõpu seisuga pidi esimese taseme omavahendite suhtarv olema 9% ja 2012. aasta lõpu seisuga peab see olema 10%)⁽¹⁾.

- (131) Komisjon leiab, et kapitalisüst annab BPNile ja majandustegevusele pärast müügitehingut majandusliku eelise. Eelis tuleneb asjaolust, et BPNil ja edaspidi ka ühendatud äriühingul on pärast rekapitalizeerimist olemas õigusaktide nõuete täitmiseks ja ületamiseks vajalik kapital. See võimaldab BPNil ja edaspidi ka ühendatud äriühingul turgudel tegutseda ja anda uusi laene majandusolukorras, kus nende konkurendid peavad finantsvõimendust vähendama.

Valikulisus

- (132) Kõnealused meetmed on valikulised, sest need on kasulikud ühele kindlale majandusüksusele: BPNile ja edaspidi ühendatud äriühingule, kes jätkab majandustegevust pärast müügitehingut.

Konkurentsi kahjustamine ja mõju kaubandusele

- (133) Portugal väidab, et BPN jätkas pärast riigistamist oma turuosa vähendamist ja et ühendatud äriühingu turuosa on klientidele antavate laenude, regressiõigusega laenude ja pangandustoodete segmendis alla 1% ning kõigil muudel asjakohastel turgudel alla 2%. Sellegipoolest kahjustavad (või ähvardavad kahjustada) need meetmed konkurentsi, kuna asetavad BPNi ja ühendatud äriühingu pärast müüki BICile konkureerivate pankadega võrreldes soodsamasse olukorda. Ühendatud äriühingu kapitali ülejääk kaitseb majandustegevust investeerimisriskide eest, mida konkurendid kannavad. Samuti suurendab see tõenäosust, et kumbki abisaaja saab täiendavat likviidsust, ja võib hõlbustada BPNi ja ühendatud äriühingu edasist laienemist majandusolukorras, kus nende Portugalis tegutsevad konkurendid peavad finantsvõimendust vähendama.

⁽¹⁾ Vt Aviso de Banco de Portugal n° 3/2011, mille kohaselt peab krediitiasutuste konsolideeritud esimese taseme omavahendite määr 31. detsembriks 2011 olema 9%.

- (134) Võttes arvesse BPNi seisundit Portugali finantssektoris ja asjaolu, et finantssektor on avatud tihedale konkurenttsile liidu tasandil, aga ka asjaolu, et BPN konkureerib Portugalis välispankade arvukate tütarettevõtjatega, leiab komisjon, et igasugune riigi ressursside arvel saadav eelis võib mõjutada liidusisest kaubandust ja kahjustada konkurentsi aluslepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses.

Järeldus

- (135) BPNi rekapiitalseerimine summas 600 miljonit eurot 15. veebruaril 2012 on riigiabi.

Täiendavate BPNi varade ja kohustuste üleandmine seoses müügiga

- (136) BICile müümisega seoses võetud meetmete hulka kuulub BICi õigus nõuda enne tehingu lõpuleviimist BPNi muude varade ja kohustuste, näiteks krediitiasutustele antud laenude või füüsiliste ja finantsvarade üleandmist. Lisaks kuulub nende meetmete hulka BICi õigus anda üle hoiused, mille hind on [...] baaspunkti üle asjakohase viitemäära, või saada riigilt selliste hoiuste eest vahe ulatuses tasu.

Riigi ressurssid

- (137) BPNist teatavate BICi valitud laenude ja kohustuste (sealhulgas hoiuste) eemaldamist rahastab otseselt liikmesriik. BPNist eemaldatavad varad ja kohustused antakse bilansilise väärtuse alusel üle täielikult liikmesriigi omandis olevatele eriotstarbelistele äriühingutele või jäävad igal juhul liikmesriigi rahalisele vastutusele. Seega kannaks liikmesriik nende varade ja kohustuste haldamise ja käsutamise rahalist koormust. Lisaks peaks liikmesriik tasuma kohaldatava hoiuseintressi ja [...] baaspunkti üle viitemäära ulatuva hinnakünnise vahe.

Eelis

- (138) Komisjon leiab, et täiendavate varade ja kohustuste üleandmine eriotstarbelistele äriühingutele enne müügittehingut annab BPNile ja ühendatud äriühingule eelise, kuna puudus eelnev avalikustamine, vara ei hinnatud turuhinna alusel ja riik ei saanud üleandmisega seoses tasu.

- (139) Komisjon leiab, et varade üleandmine turuväärtuse asemel bilansilise väärtuse alusel annab BPNile ja ühendatud äriühingule konkurentidega võrreldes majandusliku eelise. BIC võib eemaldatavad varad raamlepingu vastava

tingimuse alusel vabalt valida, neid varasid ei hinnataks turuväärtuse alusel ja riik ei saaks nende eest tasu. Vastupidi – kuivõrd see võimalus vähendab BPNi riskiga kaalutud varasid, suureneks panga omavahendite suhtarv ning seeläbi tema võimekus anda uusi laene ja turul tegutseda. Pärast müügittehingut laieneks see eelis ühendatud äriühingule.

- (140) Kohaldatava hoiuseintressi ja [...] baaspunkti üle viitemäära ulatuva hinnakünnise vahe hüvitamine riigi poolt kõrvaldab kulu, mida BPN tavatingimustes peaks kandma, ja annab seega BPNile eelise.

Valikulisus

- (141) Kõnealused meetmed on valikulised, sest need on kasulikud ühele kindlale majandusüksusele – BPNile – ja müügijärgsele majandustegevusele.

Konkurentsi kahjustamine ja mõju kaubandusele

- (142) Meetmed kahjustavad või ähvardavad kahjustada konkurentsi, sest asetavad BPNi ja ühendatud äriühingu pärast müüki BICile konkureerivate pankadega võrreldes soodsamasse olukorda, kuna erinevalt konkurentidest ei peaks BPN finantsvõimendust vähendama ning kuna need võimaldavad BPNil ja ühendatud äriühingul anda majandusele rohkem laene.

- (143) Võttes arvesse BPNi seisundit Portugali finantssektoris ja asjaolu, et finantssektor on avatud tihedale konkurenttsile liidu tasandil, aga ka asjaolu, et BPN konkureerib Portugalis välispankade arvukate tütarettevõtjatega, leiab komisjon, et igasugune riigi ressursside arvel saadav eelis võib mõjutada liidusisest kaubandust ja kahjustada konkurentsi aluslepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses.

Järeldus

- (144) Enne müügittehingut täiendavate varade ja kohustuste (sealhulgas hoiuste) BPNi bilansist eemaldamine ja eriotstarbelistele äriühingutele üleandmine on riigiabi.

BICi õigus anda probleemset laenuid pärast müügittehingut üle riigile

- (145) BICil on õigus müüa [...] kuu jooksul tagasi laenuid, mis on viivises vähemalt [...] päeva (kuni [...] % BICi valitud kogu laenuportfelli nimiväärtusest pärast olemasolevate hoiustega kompenseerimist), summas, mis ületab eraldi ([...] miljonit eurot).

Riigi ressursid

- (146) BICi õigust eemaldada pärast müügitehingut bilansist täiendavalt varasid ja kohustusi rahastab otseselt liikmesriik. BPNist eemaldatavad varad ja kohustused antakse bilansilise väärtuse alusel üle täielikult liikmesriigi omandis olevatele eriotstarbelistele äriühingutele või jäävad igal juhul liikmesriigi rahalisele vastutusele. Seega kannaks liikmesriik nende varade haldamise ja kasutamise rahalist koormust.

Eelis

- (147) Komisjon leiab, et pärast müügitehingut probleemsete laenude eemaldamise õigus võimaldab BPNil ja ühendatud äriühingul laiendada oma tegevust ja anda rohkem laene majandusolukorras, kus nende Portugalis tegutsevad konkurendid peavad finantsvõimendust vähendama. Samal tasemel omakapitali säilimise korral suureneks probleemsete laenude eemaldamise ja riskiga kaalutud varade vähenemise kaudu panga omavahendite suhtarv. Seega kasvaks panga võimekus anda uusi laene ja turul tegutseda.

- (148) Ka ühendatud äriühingul on eelis konkurentide ees, kes peavad arvestama halvema kvaliteediga varade allahindlusega, mis neil tuleb katta; see vähendab uute laenude andmiseks kasutatavat kapitali. Seevastu ühendatud äriühingu kapitalibaasi sellised allahindlused ega laenuportfelli kahanev väärtus ei vähenda.

- (149) Lisaks võib BICi õigus anda hiljemalt [...] möödudes müügikuupäevast probleemsete laenud riigile tagasi muuta ka panga riskiga kaalutud varasid ja selle tulemuseks võib olla esimese taseme omavahendite suhtarv, mis on kõrgem BICi 20. juuli 2011. aasta pakkumuses viidatud suhtarvust [10–18]%. Komisjon märgib sellega seoses ära Portugali võetud kohustuse tagada, et kui Banco BIC või ühendatud äriühing otsustab pärast müügitehingut tagastada laenud riigile või ükskõik millisele riigi kontrolli all olevale üksusele, maksab ta riigile tagasi nende laenudega seotud kapitali summas [10–18] % laenude riskiga kaalutud varadest ning et ta võib probleemsete laenud üle anda ja nendega seotud kapitali tagasi maksta alles pärast seda, kui on täielikult ammendanud eraldised, mis on BPNi bilansis olemas müügikuupäeva seisuga.

Valikulisus

- (150) Kõnealune meede on valikuline, sest see on kasulik ühele kindlale majandusüksusele – BPNile – ja müügiärgsele majandustegevusele.

Konkurentsi kahjustamine ja mõju kaubandusele

- (151) Meede kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, sest asetab BPNi ja ühendatud äriühingu pärast müüki BICile konkureerivate pankadega võrreldes soodsamasse olukorda, kuna erinevalt konkurentidest ei peaks BPN finantsvõimendust vähendama, võimaldades seega BPNil ja ühendatud äriühingul anda majandusele rohkem laene.
- (152) Võttes arvesse BPNi seisundit Portugali finantssektoris ja asjaolu, et finantssektor on avatud tihedale konkurentsiile liidu tasandil, aga ka asjaolu, et BPN konkureerib Portugalis välispankade arvukate tütaretevõtjatega, leiab komisjon, et igasugune riigi ressursside arvel saadav eelis võib mõjutada liidusisest kaubandust ja kahjustada konkurentsi aluslepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses.

Järeldus

- (153) Laenudega seotud kapitali tagasimaksmise kohustuse puudumise korral võib see meede anda BPNile ja ühendatud äriühingule võimaluse pärast müügitehingut tagantjärele muuta panga riskiga kaalutud varasid. Selle tulemuseks oleks panga suurem proportsionaalne kapitalisatsioon. Seeläbi antakse pangale eelis ja kahjustatakse konkurentsi. Meetme näol on tegemist riigiabiga.

Kohtuvaidlustega seotud riski üleandmine riigile*Riigi ressursid*

- (154) BPNi kohtuvaidlustega seotud riski üleandmine riigile kujutab endast riigi poolt ülevõetavat kohustust.

Eelis

- (155) Võttes BPNilt kohustuse üle, annab riik BPNile ja ühendatud äriühingule eelse võrreldes konkurentidega, kes samaväärsed kohustused oma bilansis kajastama peavad.

Valikulisus

- (156) Kõnealune meede on valikuline, sest see on kasulik ühele kindlale majandusüksusele (BPNile ja pärast BICile müümist moodustuvale ühendatud äriühingule).

Konkurentsi kahjustamine ja mõju kaubandusele

- (157) Meetmega toetatakse BPNi ja ühendatud äriühingu kapitali, kui turul puudusid alternatiivid ja kui konkurendid peavad sellised kohustused oma bilansis kajastama.

(158) Võttes arvesse BPNi seisundit Portugali finantssektoris ja asjaolu, et finantssektor on avatud tihedale konkurentsile liidu tasandil, aga ka asjaolu, et BPN konkureerib Portugalis välispankade arvukate tütarettevõtjatega, leiab komisjon, et igasugune riigi ressursside arvel saadav eelis võib mõjutada liidusisest kaubandust ja kahjustada konkurentsi aluslepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses.

Järeldus

(159) Meetme näol on tegemist kapitali toetamise meetme ja riigiabiga.

CGD poolt ühendatud äriühingule pärast müügitehingut 300 miljoni euro suuruse likviidsusliini võimaldamine ja BPNi toetuseks [150–350] miljoni euro suuruse kommertsväärtpaberite krediidiliini säilitamine

Riigi ressursid

(160) CGD poolt ühendatud äriühingule pärast müügitehingut [150–350] miljoni euro suuruse likviidsusliini võimaldamist ja BPNi toetuseks [150–500] miljoni euro suuruse kommertsväärtpaberite krediidiliini säilitamist tuleb pidada riigile omistatavaks, võttes arvesse nende meetmete konkreetseid asjaolusid.

(161) Esiteks kuulub CGD täielikult riigile, kes määrab CGD juhatuse liikmed. Nagu märgiti põhjenduses 100, määrati CGD seaduse alusel BPNi juhtima ning lisaks sai CGD riigistamisseaduse artikli 2 lõike 9 kohaselt riigi tagatise kogu krediidile ja likviidsusele, mida ta BPNile seoses riigistamisega või „riigi asemel“ võib võimaldada. See tagatis on jätkuvalt kohaldatav [150–500] miljoni euro suuruse krediidiliini suhtes.

(162) Teiseks ei teinud CGD otsuseid likviidsus- ja krediidiliini kohta iseseisvalt, vaid need olid osa BICI ja Portugali ametiasutuste vahel kokkulepitud müügitingimustest.

(163) CGD poolt ühendatud äriühingule pärast müügitehingut [200–400] miljoni euro ulatuses likviidsusliini võimaldamine ja [150–500] miljoni euro ulatuses kommertsväärtpaberite krediidiliini säilitamine on seega otseselt omistatavad liikmesriigile.

Eelis

(164) Need meetmed annavad BPNile ja ühendatud äriühingule hõlpsa ja odava juurdepääsu likviidsusele.

(165) Komisjon märgib seoses [200–400] miljoni euro suuruse krediidiliiniga, mille CGD BICile võimaldab, et see parandab ühendatud äriühingu rahastamisolukorda juhul, kui pärast müügikuupäeva peaksid hoiused vähenema. CGD ei võimalda sellist krediidiliini ühelegi majandusüksusele peale ühendatud äriühingu. Seega annab krediidiliin ühendatud äriühingule majandusliku eelise.

(166) Riigi tagatisel käimasoleva kommertsväärtpaberite programmiga seoses [150–500] miljoni euro suuruse krediidiliini säilitamine kuni [...] annab likviidsusele juurdepääsu mõttes samuti BPNile ja ühendatud äriühingule konkurentidega võrreldes eelise.

Valikulisus

(167) Kõnealused meetmed on valikulised, sest need on kasulikud ühele kindlale majandusüksusele (BPNile ja pärast BICile müümist moodustuvale ühendatud äriühingule).

Konkurentsi kahjustamine ja mõju kaubandusele

(168) BPNile ja ühendatud äriühingule müügitehingule järel antav eelis kahjustab konkurentsi, arvestades eriti finantsturgude laenamise praegust kulukust.

(169) Võttes arvesse BPNi seisundit Portugali finantssektoris ja asjaolu, et finantssektor on avatud tihedale konkurentsile liidu tasandil, aga ka asjaolu, et BPN konkureerib Portugalis välispankade arvukate tütarettevõtjatega, leiab komisjon, et igasugune riigi ressursside arvel saadav eelis võib mõjutada liidusisest kaubandust ja kahjustada konkurentsi aluslepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses.

Järeldus

(170) CGD poolt ühendatud äriühingule pärast müügitehingut [200–400] miljoni euro suuruse likviidsusliini võimaldamine ja BPNile [150–500] miljoni euro suuruse kommertsväärtpaberite krediidiliini säilitamine on riigiabi.

6.1.1.4 Võimalik abi ostjale

(171) Pangandusteatise punkti 49 kohaselt tuleb selleks, et tagada, et abi ei antaks riigi müüdava finantseerimisasutuse ostjale, järgida teatavaid nõudeid ning eelkõige järgmist: müük peab olema avatud, läbipaistev, mittediskrimineeriv ja tingimusteta, müük peab toimuma turutingimustel ning riik peab müüdavate varade ja kohustuste eest taotlema võimalikult kõrget hinda.

(172) Mis puudutab esimest nõuet, siis ehkki müük algas avatud ja tingimusteta pakkumismenetlusena, ei olnud BICi esitatud siduv pakkumus kavandatava tehingu mitmes olulises aspektis lõplik, muu hulgas seoses BICi poolt omandatavate BPNi varade ja kohustuste lõpliku summaga ning ülevõetavate filiaalide ja töötajate täpse arvuga. Kõiki neid aspekte arutati hiljem kahepoolsetel läbirääkimistel Portugali ametiasutuste ja BICi vahel, mis lõppesid raamlepingu sõlmimisega 9. detsembril 2011. Ka raamleping ise ei ole omandatava panga täpse ulatuse osas lõplik. BICi poolt ülevõetavad varad ja kohustused ei ole raamlepingus kindlaks määratud, kuid samas on selgelt sätestatud, et BPNi omakapital on müügitehingu hetkel [200–400] miljonit eurot. Teisisõnu pole ei BICi 20. juuli 2011. aasta pakkumuses ega raamlepingus selgelt kirjas, mida BIC ostab, kuid mõlemas dokumendis on sätestatud ostetava täpne hind.

(173) Sellega seoses on oluline märkida, et raamleping ei tohiks lahkneida BICi 20. juuli 2011. aasta siduvast pakkumusest, nähes BICile ja/või ühendatud äriühingule ette täiendavaid eeliseid. 20. juuli 2011. aasta siduva pakkumuse väga lahtiseid tingimusi arvestades võib BICil olla täiesti võimalik nõuda riigilt lisasoodustusi, näiteks tegelikult omandatavate varade ja kohustuste vähendamist. Selliste lisasoodustuste tulemuseks võib olla esimese taseme omavahendite suhtarv, mis on kõrgem BICi 20. juuli 2011. aasta pakkumuses viidatud suhtarvust, ilma et mindaks vastuollu müügitingimustega.

(174) Seetõttu on komisjon rahul Portugali võetud kohustusega piirata BPNi kapitalisatsiooni müügikuupäeval esimese taseme omavahendite suhtarvuga [10–18]%, nagu viidatakse BICi pakkumuses. Portugali täiendav kohustus tagada, et BIC maksab tagasi selliste probleemsete laenu-dega seotud kapitali, mille BIC tagastab riigile või riigi omanduses olevale äriühingule pärast müügitehingu, tagab, et esimese taseme omavahendite suhtarv pärast müügitehingu liigselt ei kasva.

Riigi ressursid

(175) Nagu toodi esile jaos 6.1.1.3, kasutatakse kõigis BICile toimuva müügiga seotud meetmetes riigi ressursse.

Eelis

(176) Kuna BICi 20. juuli 2011. aasta pakkumuses ega raamlepingus ei ole BPNi esimese taseme omavahendite suhtarvu kindlaks määratud (mõlemas dokumendis on toodud üksnes BPNi omavahendite absoluutsumma müügitehingu hetkel, võtmata arvesse panga riskiga kaalutud varasid ega BICi õigust valida välja varad ja

kohustused, mis lähevad enne müügitehingu üle eriotstarbelistele äriühingutele), märgib komisjon, et lõpptulemusena võib BPNi esimese taseme omavahendite suhtarv ületada pakkumuses viidatud. Portugali ametiasutustelt saadud teabe kohaselt viidatakse BICi 20. juuli 2011. aasta pakkumuses esimese taseme omavahendite suhtarvuna [10–18] %-le.

(177) Samas märgib komisjon, et Portugal on kohustunud piirama BPNi kapitalisatsiooni müügikuupäeval esimese taseme omavahendite suhtarvuga [10–18]%, nagu viidatakse BICi pakkumuses. See võimaldab riigil saada müüdivate varade ja kohustuste eest võimalikult kõrget hinda. Nimetatud kohustus võimaldab tagada, et BICile ei anta mingit eelist.

(178) Kasutades õigust anda täiendavad probleemsete laenu-pärast müügitehingu riigile üle, võib BIC panga ulatust veelgi vähendada ja seeläbi suurendada ühendatud äriühingu esimese taseme omavahendite suhtarvu nii, et see on kõrgem BICi 20. juuli 2011. aasta pakkumuses viidatud suhtarvust. See võib anda BICile lisa-eelise. Portugali täiendav kohustus tagada, et BIC maksab tagasi selliste probleemsete laenu-dega seotud kapitali, mille BIC tagastab pärast müügitehingu riigile või riigi omanduses olevale äriühingule, tagab, et esimese taseme omavahendite suhtarv pärast müügitehingu veelgi ei kasva. See täiendav kohustus on vajalik BICile eelise andmise vältimiseks.

Valikulisus

(179) Kõnealused meetmed on valikulised, sest need on kasulikud ühele kindlale majandusüksusele – BPNile – ja kaudselt ka ühendatud äriühingule.

Konkurentsi kahjustamine ja mõju kaubandusele

(180) Võttes arvesse BPNi seisundit Portugali finantssektoris ja asjaolu, et finantssektor on avatud tihedale konkrentsile liidu tasandil, aga ka asjaolu, et BPN konkureerib Portugalis välispankade arvukate tütarettevõtjatega, leiab komisjon, et igasugune riigi ressursside arvel saadav eelis võib mõjutada liidusisest kaubandust ja kahjustada konkurentsi aluslepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses.

Järeldus

(181) Arvestades Portugali võetud kohustusi, võib komisjon järeldada, et protsessi lõplikud tulemused, sealhulgas BICiga raamlepingus kokku lepitud tingimused, ei oleks muutnud pakkumismenetluse tulemust ja et BICile ei anta müügiga mingit eelist.

6.1.2 Abi suuruse määramine

- (182) BPN ja ühendatud äriühing, kes jätkab BPNi majandustegevust pärast müügittehingut, on saanud kasu mitmest riigiabi meetmest, mis on kokkuvõtlikult esitatud allpool.

Tabel 1

BPNi ja ühendatud äriühingu toetuseks võetud abimeetmed

Kirjeldus	Summa, miljonit eurot
a. CGD poolt enne riigistamist antud laenud	315
b. 3,9 miljardi euro väärtuses varade üleandmine eriotstarbelistele äriühingutele enne pakkumismenetlust	1 800–4 000
c. Riigi kapitalisüst 15. veebruaril 2012	600
d. CGD poolt BPNile võimaldatud likviidsusliinid (seisuga 31. detsember 2011)	[150–500]
sh riigi sõnaselge tagatisega hõlmatud	[200–400]
e. BICi poolt ühendatud äriühingule taotletud likviidsusliinid	
sh olemasoleva kommertsväärtpaberite programmi säilitamine	400
sh uus likviidsusliin	300

- (183) Kõigepealt tuleb märkida, et kõiki neid abimeetmeid ei saa pidada kumulatiivseks, kuna Portugali ametiasutuste sõnul asendasid mõned meetmed teisi (näiteks CGD poolt enne riigistamist antud algsed laenud asendusid kommertsväärtpaberitega, mille BPN emiteeris pärast riigistamist).

- (184) Meetmed b ja c hõlmavad kas kapitalisüste või on samaväärsed kapitalisüstidega. Need meetmed moodustavad vähemalt 3 miljardit eurot ehk umbes 50 % BPNi riigistamiseelsest bilansist. BPNi kommertsväärtpaberite programmile alates panga riigistamisest Portugali riigi poolt antud tagatiste kogusumma moodustab 5 miljardit eurot ja sellest summast oli 4,5 miljardit eurot 31. detsembri 2011. aasta seisuga kasutatud.

- (185) Lisaks on BICil õigus anda üle hoiused, mille hind on [...] baaspunkti üle viitemäära, või saada riigilt vahe ulatuses tasu ja Portugal hindab selle maksumuseks ligikaudu [...] eurot. Kohtuvaidlustega seotud kulude jätmine riigi kanda ning müügittehinguga seoses täiendavate varade ja kohustuste, sealhulgas probleemsete

laenude eemaldamine BPNi bilansist ja üleandmine eriotstarbelistele äriühingutele hõlmavad lisaabi, mille suurus Portugal pidas mittemääratavaks.

6.2 Eri abimeetmete kokkuseobitus siseturuga: ELi toimimise artikli 107 lõike 3 punkti b kohaldamine

- (186) Euroopa Liidu toimimise artikli 107 lõike 3 punkti b alusel võib komisjon tunnustada abi siseturuga kokkuseobivaks, kui see on ette nähtud „mõne liikmesriigi majanduses tõsise häire kõrvaldamiseks”.

- (187) Komisjon on tunnistanud, et ülemaailmne finantskriis võib tekitada tõsiseid häireid liikmesriigi majanduses ja et häirete kõrvaldamiseks võib kaaluda panku toetavate meetmete võtmist. Seda analüüsi on kinnitanud pangandusteatises, rekaptaliseerimisteatises ⁽¹⁾, langenud väärtusega varade teatises ⁽²⁾ ja ümberkorraldamisteatises ⁽³⁾. Komisjon on endiselt seisukohal, et riigiabi võib aluslepingu artikli 107 lõike 3 punkti b alusel heaks kiita, arvestades ebakindluse taastekkimist finantsturgudel. Komisjon kinnitas seda seisukohta, võttes vastu 2011. aasta pikendusteatis, millega pikendatakse riigiabi eeskirjade kohaldamist pankade kasuks finantskriisi kontekstis võetavate toetusmeetmete suhtes nii, et need kehtivad ka pärast 31. detsembrit 2011 ⁽⁴⁾.

- (188) Ka Portugali on finants- ja majanduskriis rängalt tabanud. Komisjon on selle mõju kinnitanud erinevates otsustes ⁽⁵⁾, millega kiidetakse heaks Portugali ametiasutuste poolt vastuseks finantskriisile võetud meetmed. Lisaks tuleks arvesse võtta keerulist majanduslikku ja rahalist olukorda, mis sundis Portugali esitama 7. aprillil 2011 ametlikku palvet rahvusvahelise abi saamiseks, mille tulemusena allkirjastati 17. mail 2011 vastastikuse mõistmise memorandum.

⁽¹⁾ ELT C 10, 15.1.2009, lk 2.

⁽²⁾ Komisjoni teatis langenud väärtusega varade käsitlemise kohta ühenduse pangandussektoris, ELT C 72, 26.3.2009, lk 1.

⁽³⁾ Komisjoni teatis finantssektori elujõulisuse taastamise ja praeguse kriisi olukorras riigiabi eeskirjade kohaste ümberkorraldamismeetmete hindamise kohta, ELT C 195, 19.8.2009, lk 9.

⁽⁴⁾ Komisjoni teatis riigiabi eeskirjade kohaldamise kohta alates 1. jaanuarist 2012 pankade kasuks finantskriisi kontekstis võetavate toetusmeetmete suhtes, ELT C 356, 6.12.2011, lk 7.

⁽⁵⁾ Komisjoni 29. oktoobri 2008. aasta otsus riigiabimenetluses NN 60/2008 – Portugali tagatisskeem, ELT C 9, 14.1.2009, ja parandus, ELT C 25, 31.1.2009, pikendatud komisjoni 22. veebruari 2010. aasta otsusega riigiabimenetluses N 51/2010, ELT C 96, 16.4.2010, pikendatud komisjoni 23. juuli 2010. aasta otsusega riigiabimenetluses N 315/2010, ELT C 283, 20.10.2010, pikendatud komisjoni 21. jaanuari 2011. aasta otsusega riigiabimenetluses SA.32158, ELT C 111, 9.4.2011, ja pikendatud komisjoni 21. detsembri 2011. aasta otsusega riigiabimenetluses SA.34034, Euroopa Liidu Teatajas seni avaldamata.

(189) Komisjon leiab, et BPNi kontrollimatu pankrot tekitab Portugali majanduses tõsiseid tagajärgi. Seega saab kõneleuseid meetmeid hinnata aluslepingu artikli 107 lõike 3 punkti b alusel.

6.3 Kokkuvõetus ümberkorraldamisteatise kohta

(190) Ümberkorraldamisteatise on sätestatud riigiabi eeskirjad, mida kohaldatakse finantseerimisasutuste ümberkorraldamisel praeguse kriisi ajal. Ümberkorraldamisteatise on osutatud, et aluslepingu artikli 107 lõike 3 punktiga b kooskõlas olemiseks peab finantseerimisasutuse ümberkorraldamine praeguse finantskriisi olukorras

i) tooma kaasa panga pikaajalise elujõulisuse taastamise;

ii) hõlmama abisaaja piisavat omanapust (kulude jagamine);

iii) hõlmama piisavaid meetmeid konkurentsimoonutuste piiramiseks.

6.3.1 Elujõulisus

(191) Ümberkorraldamisteatise punktides 9 ja 10 on märgitud, et liikmesriik peab esitama kõikehõlmava ja üksikasjaliku ümberkorraldamiskava, mis peab sisaldama täielikku teavet ärimudeli kohta. Kavas tuleb ka selgitada finantseerimisasutuse raskuste põhjuseid ja esitatud ümberkorraldamiskava alternatiive.

(192) Ümberkorraldamiskavas tuleb näidata, et panga strateegia põhineb ühtsel kontseptsioonil ja et pank on taastanud oma pikaajalise elujõulisuse riigiabist sõltumata.

(193) Ümberkorraldamisteatise punktis 17 kinnitatakse, et pikaajalise elujõulisuse taastamisele võib kaasa aidata panga (osa) müümine muule finantseerimisasutusele. Komisjon märgib antud juhtumi puhul, et Portugali ametiasutused on otsustanud müüa BPNi pakkumismenetluse teel. Selle tulemusena müüakse pangandustegevus pärast teatavate kohanduste tegemist BICile ja valitud varad antakse üle eriotstarbelistele äriühingutele eesmärgiga need aja jooksul likvideerida. Seetõttu peab komisjon hindama, kas BPNi pangandustegevus, millest saab osa ostja (ühendatud äriühingu) äritegevusest, on elujõuline.

(194) 24. oktoobri 2011. aasta otsuses märkis komisjon, et talle ei ole esitatud äriplaani, mis tegelikult näitaks BPNi kui BICiga ühendatud majandusüksuse elujõulisust, ja seetõttu ei saanud ta selles küsimuses järeldust teha.

Portugal esitas BICiga ühendatud BPNi üksikasjaliku äriplaani 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskava vormis (selle juurde kuulub 3. veebruaril 2012 esitatud lisateave äritegevuse ja elujõulisuse kohta).

(195) 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskava kohaselt on BICile müüdaval BPNi osal tunduvalt väiksem bilanss (ligikaudu [...] miljardit eurot) võrreldes BPNi bilansiga riigistamise ajal.

(196) Koos BICi varadega moodustavad ühendatud äriühingu koguvarad ligikaudu [...] miljardit eurot.

(197) BICile müümise ajal sisaldab BPNi bilanss üksnes elujõulisemaid tegevusvaldkondi ja panga parimaid varasid. Eelkõige puhastati BICile võõrandatavat laenuportfelli: enamik mittelikkviidseid varasid on üle antud eriotstarbelistele äriühingutele.

(198) BPNi kohustused koosnevad peamiselt eraisikute hoiustest kogusummas 1,669 miljardit eurot ja allutatud laenudest kogusummas 246 miljonit eurot.

Tabel 2

BPN pärast müüki ja kapitalisüsti (hinnanguline)⁽¹⁾

	Miljonites eurodes
Raha, keskpangad ja krediidasutused	[...]
Laenud klientidele, neto	[...]
Muud varad	[...]
VARAD KOKKU	[...]
Hoiused	[...]
Muud kohustused	[...]
Allutatud laenud	[...]
KOHUSTUSED KOKKU	[...]
Omakapital	[...]
KOHUSTUSED JA OMAKAPITAL KOKKU	[...]

⁽¹⁾ Portugali poolt 17. veebruaril 2012 esitatud dokument, lisa II.

- (199) BIC jätkab ajutiste haldurite algatatud ümberkorraldamismeetmete rakendamist, et kõrvaldada BPNi probleemide konkreetsed põhjused.
- (200) Nagu märgiti eespool põhjenduses 24, on juhtkond täies ulatuses välja vahetatud. Võttes arvesse BPNi riigistamiseni viinud konkreetseid asjaolusid ja eelkõige arvukaid väidetavaid pettusi, mille pani toime panga endine juhtkond, algatas uus juhtkond panga huvide kaitseks mitu kohtumenetlust⁽¹⁾. Panga riskide hindamise kord on parimate tavade rakendamiseks täielikult ümber kujundatud.
- (201) BPNi uued haldurid keskendusid ka kulude struktuuri optimeerimisele ja võtsid vastu mitu algatust tegevuskulude vähendamiseks. 2008. ja 2010. aasta detsembri vahelisel perioodil vähendati tegevuskulusid ligikaudu [...] miljoni euro ja tööjõukulusid ligikaudu [...] miljoni euro võrra.
- (202) 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskava kohaselt seisneb BICi strateegia keskendumises põhitegevusalaks olevale jaepangandusele ning BPNi võrgustiku kasutamises selleks, et saada põhiliseks pangaks, mis toetab kaubandust ja finantstehinguid Portugali ja Angola vahel.
- (203) Kava aluseks on mõistlikud makromajanduslikud eeldused ning arvesse on võetud Portugali turgude praegust olukorda ja majandusprognoosi, mille kohaselt majanduslangus jätkub kuni 2014. aastani.
- (204) Finantsprognooside järgi on ühendatud äriühing ümberkorraldamisperioodi lõpuks (31. detsember 2016) isegi halvenenud turutingimuste stsenaariumi korral võimeline katma oma kulud ja saavutama omakapitali tootluseks ligikaudu [1–10 %].
- (205) Tänu riigi kapitalisüstile ületab eeldatav esialgne kapitalibaas tunduvalt miinimumkapitali nõudeid ja esimese taseme omavahendite suhtarv on ligikaudu [10–18] %.
- (206) Riigi märkimisväärse kapitalisüstei tulemusena ületavad panga prognoositavad kapitali suhtarvud ümberkorraldamisperioodi kestel ja lõpus eeldatavalt miinimumkapitali nõudeid ning tagavad seega panga maksevõime. Portugali

esitatud äriplaani kohaselt, mis kajastub 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskavas, on esimese taseme omavahendite suhtarv põhistsenaariumi järgi ümberkorraldamisperioodi lõpul (31. detsember 2016) [8–12] %, ületades veidi õigusaktidest tulenevat miinimumi 10 %, mille BdP kehtestas alates 2012. aastast⁽²⁾, ja halvenenud turutingimuste stsenaariumi järgi veidi alla selle ([7–11] %), nagu on näidatud põhjendusele 207 lisatud joonisel.

- (207) See areng on eeldatavasti peamiselt tingitud vajadusest rakendada 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskavas sisalduvat äriplaani, andes majandusele rohkem laene, ja ümberkorraldamiskava rakendamise esimeste aastate negatiivsetest tulemustest. Negatiivsed tulemused on peamiselt tingitud panga kuludest, mis on tegevuse mahuga võrreldes jätkuvalt suured, ja BICi tehtavate ümberkorralduste maksumusest.

Joonis 1

Prognoosid BPNi/BICi ühendatud äriühingu kohta põhistse-naariumi alusel, 2012–2016

[...]

- (208) Mis puudutab likviidsust, siis äriplaan tugineb põhiliselt hoiustele ja hoiuste mahu prognoositud kasv on umbes [1–10] % aastas. Komisjon leiab, et ühendatud äriühingu stabiilne rahastamine hoiuste kaudu on ümberkorraldamiskava üks olulisi elemente. Arvestades ühendatud äriühingu väiksust ja kasvupotentsiaali, on hoiuste mahu kasvu prognoosid usutavad.
- (209) Samal ajal on komisjon seisukohal, et ühendatud äriühingu elujõulisuse tagamisel ei tohiks stimuleerida hoiuste asendamist pankadevahelise rahastamisega. Seetõttu on oluline, et hoiuste mahu võimaliku vähenemise korvamiseks BICi poolt taotletud likviidsusliini eest makstavat tasu suurendataks vähemalt tasemeni Euribor + [...] baaspunkti. Portugali vastav kohustus on vajalik selleks, et tagada ümberkorraldamisabi kokkusobivus siseturuga, arvestades asjaolu, et [...] on märkimisväärse summas hoiuseid, mille eest praegu makstav tasu on suurem kui Euribor + [...] baaspunkti; see on tase, mille puhul BIC võib otsustada neid hoiuseid mitte säilitada. Kui uue krediidi liini eest makstavat tasu ei kehtestata tasemel, mis motiveerib BICi säilitama hoiuseid 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskavas ette nähtud mahus, siis võiks see anda BICile stiimuli asendada hoiused odavamaga rahastamisega CGD-lt. Selline asendus võib parandada ühendatud äriühingu lühiajalist kasumlikkust, ent samal ajal kahjustaks tema elujõulisuse väljavaateid.

⁽¹⁾ Sealhulgas 45 haagi BPNi endise juhtkonna vastu, 25 tsiviilkohtumenetlust ja 20 kriminaalmenetlust.

⁽²⁾ Vt Banco de Portugali 10. mai teade nr 3/2011, Ametlik Teataja nr 95, seeria II.

- (210) Sellega seoses on oluline märkida ka, et krediidiliini võimaldamise eest makstav tasu Euribor + [...] baaspunkti on siiski soodsam tasust, mida BIC tõenäoliselt turutingimuste kohaselt peaks maksma. Komisjonile ei ole esitatud võrdlusandmeid turul tehtavate sarnaste tehingute kohta, kuid ta märgib, et turul oleks sellise kestuse ja suurusega krediidiliini pakkumine ebatõenäoline isegi kõrgemate intresside korral. Lisaks peab komisjon vajalikuks viidata, et CGD poolt [...] antavate laenude eest makstav tasu on [...] kuu Euribor + [...] baaspunkti.
- (211) Eeltoodu hajutab komisjoni kahtlusi BPNi elujõulisuse suhtes.

6.3.2 Abi piirdumine hädavajaliku miinimumiga ja kulude jagamine

- (212) Ümberkorraldamisteatise kohaselt peab selleks, et abi piirduks hädavajaliku miinimumiga ning et vältida konkurentsimoontusi ja moraalset ohtu, andma abisaaja asjakohase omapanuse. Selleks tuleb a) piirata nii ümberkorraldamisega seotud kulud kui ka abisummat ning b) tagada märkimisväärne omapanuse.
- (213) Ümberkorraldamise etapis abi saava panga omapanuse suhtes kohaldatavad põhimõtted on sätestatud ümberkorraldamisteatise jaos 3. Selle kohaselt i) tuleks ümberkorraldamisabi piirata selliste kulude katmisega, mis on vajalikud elujõulisuse taastamiseks; ii) peaks abi saav pank kasutama ümberkorraldamise rahastamiseks võimalikult suures ulatuses kõigepealt oma vahendeid, näiteks varade müügist saadavat tulu; ja iii) peaksid ümberkorraldamisega seotud kulud piisaval määral kandma ka need, kes pank investeerisid, kattes kahjumi olemasolevast kapitalist ja makstes riigi sekkumise eest sobiva suurusega tasu. Kulude jagamisel on kaks eesmärki: piirata konkurentsimoontusi ja moraalset ohtu⁽¹⁾.
- (214) Ümberkorraldamiskavas tuleb selgelt näidata, et abi on piirdunud hädavajaliku miinimumiga. Ümberkorraldamisega seotud kulud ei peaks kandma mitte ainult riik, vaid suurimal võimalikul määral ka need, kes pank investeerisid. Teisisõnu peaksid pank ja tema kapitaliomanikud panustama ümberkorraldamisse võimalikult suurel määral oma vahenditega. Ümberkorraldamisabi peaks piirduma selliste kulude katmisega, mis on vajalikud elujõulisuse taastamiseks. Sellest tulenevalt ei tohiks ettevõtjale anda toetust riigi ressurssidest, mida võidakasutada niisuguse finantsturgu moonutava tegevuse rahastamiseks, mis ei ole seotud ümberkorraldamisega, näiteks osaluste omandamise rahastamiseks⁽²⁾.

Abi piirdumine hädavajaliku miinimumiga

- (215) Seoses abi piiramisega hädavajaliku miinimumini on ümberkorraldamisteatise punktis 23 sätestatud, et ümberkorraldamisabi tuleks piirata selliste kulude katmisega, mis on vajalikud elujõulisuse taastamiseks.
- (216) Seetõttu peab komisjon hindama esiteks Portugal ametiasutuste väidet, et BPNi BICile müümisega seotud kulud on väiksemad kuludest, mida Portugal kannaks BPNi likvideerimise korral, ning teiseks seda, kas BPNi ümberkorraldamiseks antud abi on piirdunud hädavajaliku miinimumiga.

Müügi ja kontrollitud likvideerimise võrdlus

- (217) Oma 24. oktoobri 2011. aasta otsuses pidas komisjon küsitavaks mitut aspekti nende kahe stsenaariumi kvantitatiivses võrdluses, mille Portugal oli selleks ajaks esitanud.
- (218) 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskavas esitas Portugal kahe stsenaariumi ajakohastatud võrdluse ja muutis oma esialgseid eeldusi, et vastata komisjoni 24. oktoobri 2011. aasta otsuses väljendatud peamistele kahtlustele, mis olid seotud kontrollitud likvideerimisega seotud kuludega. Täpsemalt käsitles Portugal laenu alla hindlust ja allutatud võlakirjade omanike kohtlemist.
- (219) Portugal esitas lisateavet ja alternatiivse võrdlusaluse seoses eeldusega, mis puudutab laenude müümisel nende bilansilise väärtuse allahindlust 30–50 % ulatuses. Lisaks esitas Portugal 17. veebruaril 2012 lõplikud andmed BIC poolt ülevõetavate laenude kohta, mille summa ei olnud esialgse võrdluse esitamise ajal teada. Samuti eemaldas Portugal kontrollitud likvideerimise stsenaariumist kulud, mis on seotud teatavate allutatud võlakirjade omanikele hüvitise maksmisega, nagu on kirjeldatud põhjenduses 221.
- (220) Komisjon leiab, et praegust majandusolukorda ja pangandussektori finantsvõimenduse olulist vähenemist arvestades on allahindluse tegemine laenuportfelli müümisel õigustatud. Kui laene tuleks hoida kuni nende tähtjani, peaks riik lisaks kuni tähtjani saabumiseni kandma rahastamiskulusid ja krediidiriski. Seetõttu on komisjon nõus Portugali esitatud allhindlusvahemiku alumise piiriga, st allahindlusega [20–50] % ulatuses.

⁽¹⁾ Vt ümberkorraldamisteatise punkt 22.

⁽²⁾ Vt kohtuasi T-17/03: Schmitz-Gotha Fahrzeugwerke GmbH vs. komisjon, EKL 2006, lk II-1139.

(221) Mis puudutab allutatud võlakirjade omanikke, siis komisjon mõistab, et kogusumma 245 miljonit eurot hõlmab mitut emissiooni. Võib olla võimalik [...]. Portugal teatas, et pärast iga emissiooni tingimuste õiguslikku hindamist [...].

(222) Tabelis 3 on esitatud ülevaade hinnangulistest sissetulekutest ja väljaminekutest, võttes arvesse põhjendustes 219–221 esitatud muudetud eeldusi. Hinnangus võetakse arvesse üksnes kahe stsenaariumiga seotud piirkulusid (mitte juba kantud kulusid) ning hinnangu aluseks on BPNi bilansi andmed BICile müümise aja seisuga ⁽¹⁾.

Tabel 3

BICile müümise ja kontrollitud likvideerimise stsenaariumi võrdlus (andmed esitatud miljonites eurodes)

		Müük BICile	Likvideerimine
VÄLJAMINEKUD			
1	Krediitiasutuste antud laenude tagasimaksmine		[...] ⁽¹⁾
2	Klientide hoiuste väljamaksmine		[...]
3	Kapitali suurendamine	[...]	
4	Allutatud võlakirjade omanikud, välja arvatud tähtajatute võlakirjade omanikud (täpsustamisel)		[...]
	<i>Väljaminekud kokku</i>	[...]	[...]
		Müük BICile	Likvideerimine
SISSETULEKUD			
5	Klientide laenude müük (2,114 miljardit eurot, arvestamata 30 % allahindlust)		[...]
6	Krediitiasutustele antud raha ja laenude tagasimaksmine		[...] ⁽²⁾
7	BPNi müügihind	[...]	
8	Hoiuste müügi lisatasu – 2 % hoiuste saldost		[...]
	<i>Sissetulekud kokku</i>		[...]
	HINNANGULINE VAHE	[...]	[...]

⁽¹⁾ BICi poolt ülevõetavad võlad krediitiasutustele enne riigi kapitalisüsti.
⁽²⁾ BICi poolt ülevõetavad raha ja laenu krediidiasutustele enne riigi kapitalisüsti.

(223) Üldiselt oleks kontrollitud likvideerimine, mille korral riik maksaks välja kõik hoiused (v.a tähtajatute võlakirjade omanikest allutatud võlausaldajate hoiused) ja täidaks kõik kohustused krediitiasutuste ees, kulukam kui müük BICile.

(224) Komisjon mõistab mitme eelduse, nimelt BICile antud laenude tagasisaamise võimaluse ebakindlust. Arvesse tuleks võtta ka asjaolu, et kontrollitud likvideerimine võib lõpptulemusena avaldada negatiivset mõju usaldusele kogu pangandussektori vastu ja liikmesriigi reitingule.

(225) Olemasoleva teabe põhjal järeldab komisjon, et panga ümberkorraldamine, s.t müük BICile, aitab piirata abi miinimumini.

Miinimumiga piirduv abi BPNi ümberkorraldamisel

(226) BPN sai enne ja pärast riigistamist märkimisväärse summas abi, mida on kirjeldatud põhjendustes 182–185. See abi oli vajalik, et hoida panka pinnal ajavahemikul, mis kulub valitud ümberkorralduste tegemiseks, s.t elujõuliste osade müümiseks BICile ja halbade varade likvideerimiseks aja jooksul. Ümberkorraldamise tulemusena kaob BPN kui iseseisev pank. BICi poolt ülevõetava jaepanganduse valdkonna bilansimaht moodustab vähem kui 35 % BPNi riigistamiseelsest bilansimahust. Valitsevates turutingimustes on need meetmed (eriti jaepangandusega mitteseotud varade eraldamine ja üleandmine eriotstarbelistele äriühingutele) tihedalt seotud turule jääva panga elujõulisusega. Jaepangandusega mitteseotud tegevused on antud üle eriotstarbelistele äriühingutele, mis aja jooksul likvideeritakse. Komisjon mõistab, et märkimisväärset viivitused BPNi ümberkorraldamisel on seotud erakorraliste asjaoludega, mis mõjutasid Portugali majandust ja viisid vastastikuse mõistmise memorandumi allkirjutamiseni 17. mail 2011.

(227) Oma 24. oktoobri 2011. aasta otsuses märkis komisjon, et lisaks BPNi toetuseks enne müügi tehingut võetud meetmetele vajab BIC täiendavaid meetmeid, mida kirjeldatakse põhjenduses 56.

(228) Komisjon tõstas 24. oktoobri 2011. aasta otsuses küsimuse, kas BICi taotletud kapitalisüst oli minimaalselt hädavajalik summa elujõulisuse tagamiseks. Võttes arvesse bilansi kohandusi, mida BIC taotles oma 20. juuli 2011. aasta pakkumuses, ja BPNi 2011. aasta juuni finantsaruandeid, hindab Portugal, et kapitalitas [200–400] miljonit eurot vastab esimese taseme omavahendite suhtarvule [10–18 %].

⁽¹⁾ Portugali poolt 17. veebruaril 2012 esitatud dokument, lisa II.

- (229) Portugal väidab, et see kapitalitase tuleneb pakkumismenetlusest, arvestades ka hinda, mille BIC riigile maksab (40 miljonit eurot). See on põhjendatav kuludega, mis kantakse panga suunamisel tagasi põhitegevuse juurde, ja vajadusega omada piisavat lisakapitalipuhvrit. Portugal leiab, et puhver on vajalik piisavate omavahendite tagamiseks, eriti esimestel ühendamisjärgsetel aastatel, võttes arvesse ka BPNi negatiivset mainet ja Portugali keerulist majandusolukorda.
- (230) Tuleb märkida, et 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskava kohaselt peaks omavahendite suhtarv müügitahingule järgneva neljanda aasta lõpuks jõudma [8–12] %-ni ja halvenenud turutingimuste stsenaariumi järgi [7–11] %-ni (veidi väiksem Portugalis õigusaktide kohaselt nõutavast 10 %-st).
- (231) Seetõttu võib komisjon järeldada, et esimese taseme omavahendite suhtarvule [10–18 %] vastav kapitalitase tuleneb pakkumismenetlusest ja on 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskava kohaselt vajalik panga elujõulisuse tagamiseks.
- (232) Samuti peab komisjon positiivseks asjaolu, et BICiga sõlmitud raamleping sisaldab BICi kohustust mitte maksta aktsionäridele viie aasta jooksul dividende ega muid samaväärseid BPNiga seotud hüvitisi. Kohustuse eesmärk on tagada, et BPNi süstitud kapitali ei viidaks aktsionäridele jagatud vahendite näol kohe pangast välja.
- (233) Samas erinevad BICi poolt lõpptulemusena ülevõetavad varad BICi 20. juuli 2011. aasta pakkumuses näidatust ja BICil on ka õigus anda tagasi probleemseid laenuid. Tagamaks, et abi piirdub hädavajaliku miinimumiga, leiab komisjon seetõttu, et kui laenude riigile tagastamise tulemuseks on riskiga kaalutud varade vähenemine, siis sellega peaks kaasnema kapitali vähendamine ligikaudu [10–18] % ulatuses riskiga kaalutud varade vähenemisest. Kapitali vähendamine võiks toimuda riigile tagastatavate laenude bilansilise väärtuse allahindluse vormis.
- (234) Komisjon märgib, et BICi väitel võiks ühendatud äriühing probleemsete laenude tagastamise korral säilitada esimese taseme omavahendite suhtarvu [10–18] %, andes majandusele uusi laene. Komisjon leiab, et alljärgnevalt esitatud põhjustel ei piiraks selline meede abi hädavajaliku miinimumini. Esiteks on BICi enda müügieelne omavahendite suhtarv väiksem kui [10–18] % müügikuupäeval. Seega niipea, kui BPN ühendatakse BICiga, langeb ühendatud äriühingu esimese taseme omavahendite suhtarv (nagu on kirjeldatud 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskavas). Selleks et ühendatud äriühing säilitaks pärast ühendamist esimese taseme omavahendite suhtarvu tasemel [10–18] %, peaks tema kapitalisatsioon olema suurem BIC enda prognoositust. Teiseks on 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskavas majandusele antavaid uusi laene juba arvesse võetud ja seetõttu peetakse BPNi esimese taseme omavahendite (väga kõrget) suhtarvu müügihetkel piisavaks. Seega puudub vajadus kasutada uute laenude andmiseks veelgi rohkem kapitali, kui on ette nähtud 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskavas. Seetõttu suhtub komisjon positiivselt Portugali võetud kohustusse tagada, et Banco BICile müümise kuupäeval ei ole BPNi esimese taseme omavahendite suhtarv kõrgem kui [10–18] % ja et kui probleemsed laenud tagastatakse riigile või ükskõik millisele riigi kontrolli all olevale üksusele, siis kannab Banco BIC või ühendatud äriühing riigile või riigi kontrolli all olevale üksusele üle nende laenudega seotud kapitali summas [10–18] % laenude riskiga kaalutud varadest.
- (235) Tagamaks, et abi piirdub hädavajaliku miinimumiga, on ümberkorraldamisteatise kohaselt vajalik osaluste omandamise keeld. Ümberkorraldamisteatise punktis 23 on selgelt märgitud, et „ettevõtjale ei tohi anda riigi vahenditest toetust, mida ta võib kasutada sellise turgu moonutava tegevuse rahastamiseks, mis ei ole ümberkorraldusprotsessiga seotud. Näiteks ei tohi juhuil, kui see ei ole oluline ettevõtja elujõulisuse taastamiseks, rahastada riigibast teiste ettevõtjate osakute omandamist või uute investeeringute tegemist.”
- (236) Komisjon märgib, et juba 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskavas viidati sellele, et ühendatud äriühingust saab elujõuline majandusüksus, mis peaks saavutama vastuvõetava omakapitali tootluse ja koguni kasumi. Elujõulisuse taastamine ei sõltu osaluste omandamisest. Vastupidi – komisjon leiab, et osaluste omandamise keeld tagab ümberkorraldamiseks vajalikuks peetava kapitali jäämise pank, aidates kaasa elujõulisuse taastamisele. Sellega seoses leiab komisjon, et Portugali võetud kohustus kehtestada osaluste omandamise keeld on vajalik, tagamaks ümberkorraldusabi kokkusobivus siseturuga.

Omananus

- (237) Mis puudutab omananust, siis ümberkorraldamisteatise kohaselt peavad ümberkorraldamise kulusid lisaks riigile kandma ka panga varasemad investorid ja endised aktsionärid. See nõue tagab, et päästetavad pangad kannavad piisavat vastutust oma varasema käitumise tagajärgede eest, ja tekitab asjakohased stiimulid edaspidiseks käitumiseks.

- (238) Käesoleval juhul peab komisjon positiivseks asjaolu, et aktsionärid on kaotanud pangas oma osaluse ilma hüvitiseta. Seega osalevad nad piisaval määral kulude jagamises panga puhul, mille väärtus oli Portugali määratud kahe sõltumatu organisatsiooni hinnangul negatiivne. Samuti peab komisjon positiivseks asjaolu, et BPNi juhatus vahetati riigistamise protsessis välja.
- (239) Samas märgib komisjon ära, et erastataval pangal säilivad 245 miljoni euro väärtuses allutatud võlakirjade omanikud, kes võivad jätkuvalt saada kupongimakseid.
- (240) Ümberkorraldamisteadise punktis 26 on märgitud, et „pangad ei tohiks [...] kasutada riigiabi hüvitise maksimiseks omavahendite (omakapital ja allutatud laenud) eest, kui tegevusest ei saada piisavat kasumit”.
- (241) Ümberkorraldamise ajal ei järginud BPN komisjoni põhimõtteid hübriidinstrumentide kohta, mis on esitatud ümberkorraldamisteadise punktis 26. Komisjon selgitas selles punktis, et kahjumi kompenseerimine abi saavate pankade äranägemise järgi (näiteks reservide kasutuselevõtmise või omakapitali vähendamise kaudu) eesmärgiga tagada dividendide maksmine ja tagastamata allutatud laenude eest tasutavate kupongimaksete tegemine ei sobi ümberkorraldamise kontekstis põhimõtteliselt kokku kulude jagamise eesmärgiga. Komisjon märgib, et kupongimaksete tegemine ei olnud selle põhimõttega kooskõlas ja see tuleks korvata põhjalikuma ümberkorraldamisega ⁽¹⁾.
- (242) Komisjon leiab, et panga ulatuslik ümberkorraldamine võib olla kulude jagamatajätmise korvamiseks piisav.
- (243) Kuna aga pank on nüüd müümisel, tuleb kuni 31. detsembrini 2016 kehtestada ostuoptsioonide keeld, et tagada minimaalne kulude jagamine panga kapitaliomanike poolt.
- (244) Sellega seoses märgib komisjon ära Portugali võetud kohustuse tagada, et ümberkorraldamisele kaasa aitamiseks ei kasuta BPN, Banco BIC, ühendatud äriühing ega Portugal kuni 31. detsembrini 2016 mingeid ostuoptsioonidega seotud õigusi seoses allutatud laenudega, mille BPN on emiteerinud enne müügikuupäeva.
- Abimeetmete eest tasumine*
- (245) Komisjon märgib, et eespool põhjendustes 182–185 kirjeldatud abimeetmete, eelkõige tagatiste, kapitalisüsti ja eriotstarbelistele äriühingutele varade üleandmise eest tasumine ei ole kooskõlas komisjoni asjakohaste teatisetega.
- (246) Riigi tagatiste hinnaks määrati 20 baaspunkti, mis on tunduvalt väiksem tasust, mis tuleks maksta finantseerimisasutuste emiteeritud kohustustele antavate riigi tagatiste eest makstavat tasu käsitlevate komisjoni eeskirjade kohaldamisel.
- (247) BPNi 2012. aasta veebruaris tehtud 600 miljoni euro suuruse kapitalisüsti eest ei saada ilmselgelt tasu, mis oleks kooskõlas rekaptaliseerimisteadisega. Portugali ametiasutused ei eeldagi kapitalisüsti eest tasu. Õigupoolest tehti kapitalisüst eesmärgiga võimaldada panga müüki negatiivse hinnaga.
- (248) Mis puudutab varade üleandmist eriotstarbelistele äriühingutele bilansilise väärtuse alusel, siis kuigi komisjon teoreetiliselt mõistab, et varade üleandmine kolmele eriotstarbelisele äriühingule kannab eesmärki kaitsta BPNi elujõulisust ja võimaldada selle müüki, on bilansilise väärtuse alusel üleandmise näol tegemist abiga, mis ei ole kooskõlas langenud väärtusega varade teatise peamiste nõuetega. Tuleb rõhutada, et üleandmine toimub bilansilise väärtuse alusel, mis ületab tunduvalt tegelikku majanduslikku väärtust, ja riigile ei ole mingit tasu ette nähtud. Langenud väärtusega varade teatise mõõndakse, et võimalikke lahknevasi teatise peamistest kriteeriumidest, sealhulgas hinnakujundusega seotud kriteeriumidest, võib korvata põhjaliku ümberkorraldamisega. BPNi põhjalik ümberkorraldamine on tegur, mis võimaldaks komisjonil otsustada, et kõnealune meede on langenud väärtusega varade teatisega kooskõlas. Seega võiks varade eriotstarbelistele äriühingutele üleandmist hinnata koos teiste BPNi toetuseks võetud meetmetega ja osana ulatuslikust ümberkorraldamisest.
- (249) Ümberkorraldamisteadise punktis 25 on sätestatud, et kui äriühingu päästmise etapis on finantsstabiilsuse säilitamise eesmärgil erandkorras loobutud kulude eelneva asjakohase jagamise nõudest, tuleb see hüvitada ümberkorraldamise hilisemas etapis tehtava täiendava panusega, näiteks tagastusklausli ja/või konkurentsimoonutusi piiravaid lisameetmeid hõlmava ulatuslikuma ümberkorraldamise vormis.

⁽¹⁾ Vt muu hulgas komisjoni otsused menetluses N 61/2009, Caja Castilla la Mancha päästmine ja ümberkorraldamine, ELT C 289, 26.10.2010, lk 1.

(250) Komisjon leiab, et BPNi ümberkorraldamine on piisavalt ulatuslik. Komisjon märgib esiteks, et pank on väike. Ümberkorraldamise tulemusena kaob BPN kui iseseisev pank. BICi poolt ülevõetava jaepanganduse valdkonna bilansimaht moodustab vähem kui 35 % BPNi riigistamise eelsest bilansimahust. Muudest tegevustest peale jaepanganduse on lõplikult loobutud.

(251) Seetõttu võib komisjon järeldada, et kulude jagamine on BPNi ulatusliku ümberkorraldamisega seoses piisav.

6.3.3 Konkurentsimeetmeid

(252) Seoses konkurentsimeetmeid piiravate meetmetega on ümberkorraldamisteatises sätestatud, et nende meetmete iseloom ja laad sõltub abisumma suurusest ning abi andmise tingimustest ja asjaoludest, aga ka selle turu või nende turgude iseloomust, kus abi saanud pank tegutsema hakkab.

(253) Kuigi BPNile antud abisumma on märkimisväärne, tuleks arvesse võtta BPNi väiksust. Nagu on märgitud ümberkorraldamisteatises punktis 32, analüüsib komisjon abi tõenäolist mõju neile turgudele, kus abi saanud pank pärast ümberkorraldamist tegutseb. Kõigepealt uuritakse panga osakaalu ja suhtelist tähtsust oma turul pärast panga elujõulisuse taastamist.

(254) Sellega seoses märgib komisjon, et BPN ei jätku tegevust sama majandusüksusena nagu enne riigi sekkumist⁽¹⁾. BPN on teinud läbi riigistamise ja põhjaliku ümberkorraldamise. Seega hakkab turul konkureerima palju väiksem pank.

(255) 2008. aasta lõpul oli BPN bilansimahu järgi suuruselt seitsmes finantseerimisasutus Portugalis. Pärast riigistamist on panga suurus kahanenud, eelkõige hoiuste mahu vähenemise tulemusena. 2011. aastal oli BPN suuruselt 12. pank ja tema turuosa oli nii hoiuste kui ka laenude segmendis alla 1 %. Aastatel 2008–2011 vähenesid hoiused ja laenud ligi poole võrra.

(256) Oma märkustes 24. oktoobri 2011. aasta otsuse kohta teatas Portugal esiteks, et juba enne riigistamist oli BPNi turuosa ligikaudu [1–2] %. Teiseks, pärast riigistamist

korraldati BPN ulatuslikult ümber ja tema suurusst väheneti veelgi. Kolmandaks, ka pärast BICiga ühendamist on uue, ühendatud äriühingu turuosa Portugalis alla [< 1] %, sest BPNi turuosa on praegu ligikaudu [< 1] % nii klientide laenude kui ka hoiuste segmendis ning BICi turuosa on ligikaudu [< 1] % laenude segmendis ja [< 1] % hoiuste segmendis.

(257) Komisjon märgib ka, et pangandusvaldkonna müümine pakkumismenetluse kaudu andis konkurentidele võimaluse omandada BPNi kaubamärk ja äritegevus ning see piiras konkurentsimeetmeid.

(258) Komisjon suhtub positiivselt ka põhjenduse 56 punktis xiii kirjeldatud dividendipoliitikasse.

(259) Lisaks mainitakse ümberkorraldamisteatises punktis 44, et pangad ei tohi viidata riigi toetusele kui konkurentsieelisele oma finantstoodete turustamisel. Komisjon on rahul Portugali võetud kohustusega, et BIC ei viita riigiabi kasutamisele turunduskampaaniates ega investoritele suunatud teadetes.

(260) Oma 24. oktoobri 2011. aasta otsuses väljendas komisjon kahtlust, kas kavandatud meetmed on piisavad, võttes arvesse abisumma suurusst ning asjaolu, et BPN rekapiitalseeriti, talle anti tagatised ja tema toetuseks võeti langenud väärtusega varadega seotud meetmeid, mille eest ei tasutud vastavalt asjakohaste teatiste nõuetele.

(261) Eelkõige märkis komisjon, et panga esimese taseme omavahendite suhtarv on turul tegutsema hakates [10–18] %, mis ületab tunduvalt 2011. aasta lõpul nõutud miinimumi 9 % ja 2012. aasta lõpul nõutavat miinimumi 10 %.

(262) Lisaks taotles BIC õigust müüa [...] kuu jooksul tagasi laenud, mis on viivises vähemalt [...] päeva (kuni [...] % kogu laenuportfelli nimiväärtusest). Samuti taotles BIC CGD likviidsustoetuse säilimist kahes vormis. Esimene neist on kommertsväärtpaperite programmiga seoses [150–500] miljoni euro suuruse krediidiliini säilitamine riigi tagatisega kuni [...] ja CGD kohustus mitte muuta krediidiliini tingimusi kuni [...]. Teine on CGD võimaldatav uus, kuni [150–350] miljoni euro suurune krediidiliin, et korvata hoiuste mahu vähenemist alla 1,8 miljardi euro, kusjuures krediidiliini eest makstav tasu on Euribor + [...] baaspunkti.

⁽¹⁾ Vt muu hulgas komisjoni otsused menetluses N 61/2009, Caja Castilla la Mancha päästmine ja ümberkorraldamine, ELT C 289, 26.10.2010, lk 1, ja menetluses NN 19/2009, ümberkorraldamisabi Dunfermline Building Society, ELT C 101, 20.4.2010, lk 7.

- (263) See peaks tagama, et ühendatud äriühing ei kasuta riigiabi konkurentide arvel kasvamise eesmärgil ja et abist tingitud konkurentsimoonusi piiratakse asjakohaselt.
- (264) Arvestades pingelist turuolukorda ja Portugali pangandus-sektorile kehtestatud rangeid tingimusi seoses sündmus-tega, mis viisid vastastikuse mõistmise memorandumi allkirjastamiseni, leiab komisjon, et need likviidsusliinid mõjutavad märkimisväärselt seda, millises ulatuses ühen-datud äriühing suudab konkureerida teiste turuosalistega, kes ei ole riigiabi saanud.
- (265) Riigiabi võib seega pidada siseturuga kokkusobivaks ainult juhul, kui kehtestatud on piisavad meetmed, millega tagatakse, et riigiabi ei kasutata samasugust riik-likku toetust mittesaanud konkurentide kahjustamiseks. Sellist toetust saanud ja mittesaanud pankade vahel peaksid kehtima jääma võrdsed võimalused. Lisaks ei tohiks riigiabi nõrgendada abi mittesaavate pankade motivatsiooni konkureerida, investeerida ja innovatsioo-niga tegeleda ega luua turuletuleku tõkkeid, mis võiksid vähendada piiriülest tegevust.
- (266) Tuleb tagada, et ühendatud äriühing ei saaks konkurent-sieelist, mis tuleneb likviidsusriski riigile üleandmisest ja kapitalitoetusest.
- (267) Piiramaks konkurentsimoonusi, mis tulenevad asjaolust, et panga kapitalitase ületab miinimumnõuet (vt põhjendus 261), peaks komisjoni arvates juhul, kui laenude riigile tagastamise tulemuseks on riskiga kaalutud varade vähenemine, sellega kaasneva kapitali vähenda-mine vastavas ulatuses. Seetõttu on BPNI maksimaalset kapitalitaset puudutav Portugali kohustus vajalik selleks, et tagada ümberkorraldusabi kokkusobivus siseturuga.
- (268) Teiseks leiab komisjon, et BPNI kommertsväärtpaberite programmiga seotud [150–500] miljoni euro suuruse krediitliini kestus peaks piirduma [...] aastaga. Samuti peaks teise likviidsusliini eest makstav tasu olema turu-tingimustega sarnasem ja see tuleks kehtestada tasemel Euribor + [...] baaspunkti. Nendest piirangutest hoidu-mise vältimiseks peaks Portugal lisaks kuni 31. detsemb-rini 2016 taotlema komisjoni eelnevat heakskiitu kõiki-dele CGD või riigi poolt võimaldatavatele krediitliinidele või tagatistele. Sellega seoses võtab komisjon teadmiseks Portugali võetud kohustused likviidsusliinide suhtes; need on vajalikud selleks, et tagada ümberkorraldusabi kokku-sobivus siseturuga.
- (269) Kolmandaks, ümberkorraldamisteatis seostab ka osaluste omandamise keelu konkurentsimoonusitega. Teatise punktides 39 ja 40 selgitatakse, et „riigiabi ei tohi kasu-tada selleks, et kahjustada konkurente, kes ei saa sama-sugust riiklikku toetust” ja et „pangad ei tohi kasutada riigiabi konkureerivate äriühingute omandamiseks”. Komisjon on rahul Portugali võetud kohustusega raken-dada osaluste omandamise keeldu kuni 31. detsembrini 2016, nagu on viidatud põhjenduses 236.
- (270) Lõpetuseks märgib komisjon, et BICi õigus anda prob-leemsed laenud riigile tagasi peaks lõppema alates [...], mitte [...] kuu möödudes müügikuupäevast. Komisjon leiab, et BICil on olnud võimalus kontrollida BPNI laene alates pakkumuse avamisest ja eriti pärast raamle-pingu allkirjastamist 9. detsembril 2011. Lisaks on laenu-portfelli juba kaks korda puhastatud: siis, kui kõige prob-leemsemad laenud anti 2010. aasta detsembris üle eriot-sartbelistele äriühingutele, ja seejärel BICi poolt, kui ostja taotles õigust anda riigile tagasi täiendavad laenud, et saavutada laenude ja hoiuste suhe [110–150] %.
- (271) Komisjon märgib, et igasugune edasine tagastamisvõi-malus pakub BICile kaitset halveneva majandusolukorra riski eest. Igasugune edasine „probleemsus” peegeldaks kõige tõenäolisemalt majandusolukorra halvenemist ja mõjutaks seega kogu pangandussektorit. BICi õigus anda probleemseid laenud riigile tagasi moonutab konku-rentsi, sest ühelgi teisel pangal sellist võimalust ei ole. Tagastamise perioodi tuleks seetõttu lühendada ja see ei tohiks kesta kauem kui [...]. Sellega seoses on komisjon rahul Portugali võetud kohustusega pidada kinni [...] aasta tähtjast.

6.3.4 Järeldus

- (272) Kui kõik jaos 5.2 kirjeldatud kohustused täidetakse korrektselt, annab 2012. aasta jaanuari ümberkorralda-miskava piisavalt kinnitust sellele, et ühendatud äriühingu pikaajaline elujõulisus on taastatud, et on saavutatud piisav kulude jagamine ja et võetakse piisavaid meetmeid põhjendamatute konkurentsimoonusite piiramiseks. Seetõttu võib komisjon tunnistada 2012. aasta jaanuari ümberkorraldamiskava ümberkorraldamisteatisega koos-kõlas olevaks.

6.3.5 Järelevalve

- (273) Ümberkorraldamisteatise punktis 46 on märgitud, et ümberkorraldamiskava nõuetekohase rakendamise kont-rollimiseks peab liikmesriik korrapäraselt esitama üksik-asjalikke aruandeid. Seega peab Portugal esitama komis-jonile aruandeid iga kuue kuu järel alates käesoleva otsuse kuupäevast.

7. Järeldus

(274) Komisjon avaldab kahetsust, et Portugal on õigusvastaselt rakendanud jaos 6.1.2 „Abi suuruse määramine” loetletud riigiabi, rikkudes aluslepingu artikli 108 lõiget 3. Seda abi ja teisi käesolevas otsuses käsitletud abimeetmeid võib siiski pidada siseturuga kooskõlas olevaks, kui täidetakse jaos 5.2 kirjeldatud kohustused,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

1. Järgmised Portugali võetud meetmed kujutavad endast riigiabi:

- i. CGD poolt enne riigistamist antud laenud;
- ii. CGD poolt BPNile pärast riigistamist ja enne müügitehingut antud laenud ja likviidsuslaenud, riigi sõnaselge tagatisega või ilma;
- iii. BPNi varade eriotstarbelistele äriühingutele üleandmine bilansilises väärtuses enne ja pärast müügitehingut;
- iv. riigi kapitalisüst 15. veebruaril 2012;
- v. CGD poolt võimaldatavad likviidsusliinid, mida BIC on taotlenud ühendatud äriühingule;

vi. BICi õigus anda riigile üle hoiused, mille hind on [...] baaspunkti üle viitemäära, või saada riigilt vahe ulatuses tasu; ja

vii. kohtuvaidlustega seotud kulude jätmine riigi kanda.

2. Lõikes 1 osutatud abimeetmed on siseturuga kooskõlas, arvestades jaos 5.2 esitatud kohustusi.

Artikkel 2

Kahe kuu jooksul alates käesoleva otsuse teatavakstegemisest teatab Portugal komisjonile meetmetest, mida ta on võtnud käesoleva otsuse täitmiseks. Lisaks esitab Portugal käesoleva otsuse täitmiseks võetud meetmete kohta üksikasjalikud aruanded; esimene aruanne esitatakse kuus kuud pärast käesoleva otsuse kuupäeva.

Artikkel 3

Käesolev otsus on adresseeritud Portugali Vabariigile.

Brüssel, 27. märts 2012

Komisjoni nimel
asepresident
Joaquín ALMUNIA